

แนวความคิดเรื่องโลกในปรัชญาอินเดียสายอัสติกะ

ปรัชญาอินเดียเกือบทุกระบบล้วนแต่ได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์พระเวททั้งสิ้น ไม่ว่าจะโดยตรงหรือทางอ้อม ระบบปรัชญาที่ได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์โดยตรงคือพวกที่เชื่อถือในความถูกต้อง และความศักดิ์สิทธิ์ของพระเวท ส่วนระบบปรัชญาที่ได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์พระเวทโดยทางอ้อมคือพวกที่คัดค้านหรือไม่ยอมเชื่อในความถูกต้อง และความศักดิ์สิทธิ์ของพระเวท การที่พวกหลังคัดค้านไค้ก็นักแสดงว่าได้ศึกษาพระเวทมาอย่างดีเสียก่อน ฉะนั้นพวกที่คัดค้านพระเวทก็แสดงว่าได้รับอิทธิพลของพระเวทโดยไม่รู้ตัว

ถ้าจะวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้ปรัชญาอินเดียมีระบบต่าง ๆ มากมาย และแต่ละระบบก็มักจะขัดแย้งกันในรายละเอียดปลีกย่อย ถึงแม้ว่าแต่ละระบบต่าง ๆ ก็ได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์พระเวทเหมือนกัน ทั้งนี้เพราะปรัชญาอินเดียไม่ได้เกิดขึ้นในสมัยเดียวกัน เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็มีชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเลื่อมใสจึงนำเอาแนวความคิดทางปรัชญาที่เขาเลื่อมใสนั้นมาประยุกต์ใช้ในวิถีประจำวันของพวกเขา พวกที่ไม่เลื่อมใสแนวความคิดนี้ก็หันไปเลื่อมใสแนวความคิดอื่น ฉะนั้นปรัชญาอินเดียจึงเป็นไปในลักษณะที่ต่างก็พากันวิจารณ์โจมตีซึ่งกันและกัน จึงทำให้ปรัชญาอินเดียมีลักษณะขัดแย้งกันในส่วนปลีกย่อยถึงแม้ว่าได้รับอิทธิพลจากพระเวทด้วยกัน

สาเหตุนี้จึงทำให้มีการจัดแบ่งระบบต่าง ๆ ของปรัชญาอินเดีย ซึ่งถือเอาลักษณะกว้าง ๆ ของความขัดแย้งกันเป็นสำคัญเป็น ๒ สายคือ สายอัสติกะ (Orthodox) กับสายนาสติกะ (Heterodox) สำหรับสายอัสติกะเป็นสายที่ยอมรับความถูกต้องสมบูรณ์ และความศักดิ์สิทธิ์ของพระเวท ซึ่งมี ๖ ระบบคือ

ปรัชญานายะ ไวเศนิกะ สางชยะ โยคะ มีมามสา และปรัชญาเวทานตะ ส่วนสาย
 นาสติกะ เป็นสายที่ไม่ยอมเชื่อในความถูกต้อง ความศักดิ์สิทธิ์ และศักดิ์านพระเวท มี
 ๓ ระบบคือ ปรัชญาจรวาก พุทธ และปรัชญาเซน

ถึงแม้ว่าปรัชญาทั้ง ๒ สายนี้จะมีลักษณะขัดแย้งกันในส่วนลึกๆ แต่โดย
 ส่วนใหญ่แล้วก็มีลักษณะร่วมกันอยู่ เพราะต่างก็ได้รับอิทธิพลจากพระเวทเช่นกันถึงกล่าว
 มาแล้ว สำหรับสายอัสติกะนับได้ว่าเป็นสายที่สืบทอดแนวความคิดต่าง ๆ ในพระเวท
 มาโดยตรง ทำให้เราได้ศึกษาปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ปัญหาต่าง ๆ มีมากมาย
 แต่ที่สำคัญ ๆ และนับได้ว่าเป็นปัญหาพื้นฐานทางปรัชญาเกือบทุกระบบไม่ว่าในปรัชญา
 ตะวันตก หรือในปรัชญาอินเดียก็จะกล่าวถึงปัญหาเรื่อง โลก หรือทรรณะ เกี่ยวกับโลก
 ตลอดจนสิ่งต่าง ๆ ในโลก และความสัมพันธ์ระหว่างโลกกับสิ่งทั้งหลายอื่น ๆ ใน
 ปรัชญาอินเดียสายอัสติกะซึ่งประกอบด้วยปรัชญาทั้ง ๒ ระบบ ก็มีปัญหาเรื่อง โลก
 การสร้างโลก และสิ่งทั้งหลายในโลก ซึ่งจะได้อธิบายวิเคราะห์กันต่อไป

แนวความคิดเรื่อง โลกในปรัชญานายะ

ปรัชญานายะกล่าวถึงความรู้เรื่อง โลกภายนอกอย่างมีเหตุผลแบบวิทยาศาสตร์
 โดยกล่าวว่า โลกมีอยู่จริง เป็นสิ่งที่มีอยู่จริงโดยตัวเอง ประกอบด้วยปริมาณ เหลือคนา
 คือปริมาณแห่งกิน น้ำ ไฟ ลม ส่วนกาละและเทศะ เป็นความจริงเชิงประวิสัย มีอยู่กว้าง ๆ
 ไม่ขึ้นกับใคร โดยเฉพาะ มันเป็นสิ่งไม่สิ้นสุด เป็นสิ่งไม่จำกัด เป็นที่ปรากฏของความ
 เปลี่ยนแปลงของสิ่งทั้งหลาย โลกอยู่ในเทศะและเกิดขึ้นด้วยเหตุปัจจัย ฉะนั้นทฤษฎี
 ปัจจัยการ (causation) ของปรัชญานายะจึงสนับสนุนแนวความคิดเรื่องนี้
 โดยกล่าวว่าทฤษฎีปัจจัยการแบ่งได้เป็น ๓ ประเภทคือ

๑. สัมวาปี (Samavāyī or material or inherent cause)

หมายถึงวัตถุปัจจัยอันเป็นเนื้อหา (substance) ของผลที่เกิดขึ้น

๒. อัสมาวยี (*asamavāyī or non-inherent cause*) ไ้แก่
สาเหตุที่ไม่แนบเนื่องอยู่ในสิ่งที่เป็นผล แต่อิงอยู่ในสิ่งซึ่งเป็นเหตุ และช่วยทำให้
สิ่งที่เป็นผลเกิดขึ้น เช่น การบิ่คโยงของเส้นคายน

๓. นิमितตะ (*nimitta or efficient cause*) หมายถึงการ กัจจัย
ไ้แก่ สิ่งที่ทำให้ผลเกิดขึ้น ๑

คามทรศนะคังกล่าวนี้ ปรัชญานยายะถือว่าอัสมาวยีเป็นวัคคูปัจจัยของสากล
จักรวาล อันไ้แก่ปรมาณูของธาตุทั้ง ๔ คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ และธาตุลม ส่วน
นิमितตะหรือการ กัจจัยของสากลจักรวาลไ้แก่พระผู้เป็นเจ้า นอกจากนั้นยายะยังกล่าว
ว่าปรมาณูของธาตุทั้ง ๔ เป็นสิ่งที่มีจำนวนนับมิไ้ ค่างอยู่ชั่ววันรันคร สร้างขึ้นมิไ้
ทำลายมิไ้ นอกจากปรมาณูของธาตุทั้ง ๔ แล้ว ยังมีอีกสิ่งหนึ่งที้นับจำนวนมิไ้ถวน
และ เป็นสิ่งที้ค่างอยู่ชั่ววันรันคร เหมือนปรมาณูไ้แก่ชีวะาคมัน

สำหรับแนวความคิดเรื่องโลกนั้น ปรัชญานยายะกล่าวว่า จักรวาลและ
โลกเกิดขึ้นจากการสร้างสรรของพระผู้เป็นเจ้า พระองค์ทรงนำเอาปรมาณูของ
ธาตุทั้ง ๔ มารวมกันเข้าตามลัคส่วนที้เหมาะสม โดยอาศัยอำนาจที้มองมิไ้เห็น
หรือ อทฤษณะ (*unseen power*) ช่วยทำให้ปรมาณูของธาตุค่าง ๆ รวมตัวและ
บิ่คโยงเข้าด้วยกัน ดังนั้นคามทรศนะของปรัชญานยายะ การสร้างจึงมีความหมาย
เพียงการรวมตัวของปรมาณู และการทำลายก็คือการแยกตัวออกจากกันของปรมาณู
การรวมตัวและการแยกตัวนี้เกิดจากอำนาจที้มองมิไ้เห็น หรืออทฤษณะ โดยมีพระ
เจ้าเป็นผู้กำหนด ส่วนชีวะาคมันนั้นเป็นวิญญูณมนุษย์ที่มีจำนวนมิไ้สิ้นสุด ที้ไ้มีร่างกาย
ก็มีชีวะาคมันที้นั้น ฉะนั้นทั้งปรมาณูและชีวะาคมันซึ่งมีอยู่นับมิไ้ถวนจึงอยู่เหนือการสร้าง

๑ Chandradhar Sharma, A Clitical Survey of Indian
Philosophy, p. 206.

และการทำลาย แม้แต่พระเจ้าเองก็สร้างและทำลายปรมาณูและชีวะคามันไม่ได้ จะเห็นได้ว่าพระเจ้ามิได้เป็นผู้สร้างที่แท้จริง เพราะพระองค์มิได้เป็นสัมมาวิ หรือวัตถุปัจจัยของโลกและของบรรดาสิ่งที่มีอยู่ในโลก ถึงแม้ว่าพระองค์จะเป็นผู้สร้าง ผู้พิทักษ์ และผู้ทำลายสากลจักรวาลในฐานะที่ทรง เป็นนิमितตะหรือการ กบัจจัย แต่อำนาจที่แท้จริงซึ่งทำให้ปรมาณูของธาตุต่าง ๆ ยึดโยง เข้า เป็นจักรภพนั้น เป็น อำนาจของอตฤณฐะหรืออำนาจที่มองไม่เห็น

แนวความคิดเรื่องวิญญานในปรัชญาอนายะ

ทฤษฎีปัจจัยการของอนายะ เป็นทฤษฎีที่สนับสนุนกฎแห่งกรรม และทฤษฎี ปัจจัยการของอนายะ เป็นทฤษฎีอัสตการยวาท (asatkāryavāda) เพราะว่า สิ่งที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวของปรมาณูนั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ไม่ใช่ เป็นสิ่งที่อยู่ก่อน แล้วคลี่คลายออกมาจากสิ่งที่เป็นเหตุอย่าง ที่ฝ่ายอัสตการยวาท (satkāryavāda) เชื่อถือ สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่มีคุณสมบัติเป็นของตนเอง ตามทฤษฎีของอนายะนั้น วัตถุปัจจัยแห่งสากลจักรวาลก็คือปรมาณูของธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ และธาตุลม และการ กบัจจัยของสากลจักรวาลก็คือพระเจ้า นอกจากนี้ยังมีวิญญาน หรือชีวะคามัน แต่ละดวงอัน เป็นสิ่งนิรันดร์ เช่นเดียวกับปรมาณูรวมอยู่กับปรมาณู อนายะมีทฤษฎี เกี่ยวกับเรื่องวิญญานหรือชีวะคามันว่า วิญญานหรือชีวะคามัน เป็นมูลฐานหรือที่ตั้งแห่ง สัมปรัชัญญะหรือความรู้สึกตัว (consciousness) ซึ่งสัมปรัชัญญะนี้มีได้เป็น คุณสมบัติพิเศษของวิญญาน หากเป็นคุณสมบัติที่มีขึ้น โดยบัง เอิญหรือมีขึ้นภายหลัง ที่ว่า เป็นคุณสมบัติ โดยบัง เอิญนั้น เพราะในเวลาที่ถูกปลดปล่อยปราศจากมัน ชีวะคามันนี้ จะไม่มีสัมปรัชัญญะเลย ชีวะคามันหรือวิญญานนี้จะเป็นตัวรับรู้อารมณ์ ผู้สวอยอารมณ์ ผู้กระทำกรรม และผู้สวอยผลของกรรม ชีวะคามันมิได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพระเจ้า อย่างที่ปรัชญาอื่นเทียบบางระบบ เชื่อถือ อนายะถือว่าพระเจ้าเป็นบรมอากมัน (Supreme Soul) ชีวะคามันแต่ละดวงมีลักษณะเป็นหนึ่งปราศจากส่วนย่อย ความรู้สึก นึกคิดและการรับรู้อารมณ์ต่าง ๆ เป็นคุณสมบัติของชีวะคามัน แม้จะเป็นสิ่งที่เล็กแต่

เมื่ออยู่ในร่างกายมันก็สามารถแผ่ความรู้สึกไปไต่ทั่วทุกส่วนของร่างกาย ในเวลาที่ยังเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏชีวาत्मมันแต่ละดวงต่างก็มีจิตหรือมนัส (Manas) เป็นสื่อกลางในการรับรู้อารมณ์ต่าง ๆ ที่วนเข้ามาทางประสาทรับสัมผัส มนัสก็คือร่างกายอันเป็นที่ตั้งของประสาทรับสัมผัสก็ต่างก็เป็นอุปกรณ์ในการรับรู้โลกภายนอกของชีวาत्मมัน แต่ในเวลาที่ยับรูดโมกษะชีวาत्मมันจะแยกออกจากมนัสอย่างเด็ดขาด

แนวความคิดเกี่ยวกับพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของนบายะ

ปรัชญานบายะ เชื่อว่าพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของนบายะ เป็นผู้สร้าง (Creator) ผู้พิทักษ์ (Maintainer) และผู้ทำลาย (Destroyer) ฉะนั้นความภักดีต่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะพระองค์จะคลบแคลงใหญ่ภักดีที่ได้รับความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสัจธรรม ซึ่งความรู้ที่ถูกต้องดังกล่าวนี้จะนำไปสู่โมกษะหรือความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง

การที่นบายะกล่าวว่าพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของนบายะ เป็นผู้สร้าง ผู้พิทักษ์ และผู้ทำลายนั้นก็แสดงว่าปรัชญานบายะ เชื่อถือในความมีอยู่ของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของนบายะ ก็มีได้เป็นผู้ที่มีอำนาจที่แท้จริงในการสร้าง โสภณและสิ่งทั้งหลายในโลก ทั้งนี้เพราะมีปริมาณของธาตุทั้ง ๔ ซึ่งเป็นวัตถุปัจจัยหรือสวัสดียอันเป็นสิ่งนิรันดร และอยู่เหนือการสร้างของพระเจ้า นอกจากนี้ยังมีชีวาत्मมันที่นับไม่ถ้วนซึ่งเป็นสิ่งนิรันดร เช่นเดียวกับพระเจ้า และยังมีอำนาจที่มองไม่เห็นหรืออหฤชช่วยยึดโยงปริมาณของธาตุต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ดังนั้นการสร้างโลกของพระเจ้าของนบายะนั้นก็โดยการ เอาปริมาณของธาตุต่าง ๆ มารวมกันเข้า โดยอาศัยอำนาจที่มองไม่เห็นหรืออหฤช พระเจ้าไม่สามารถสร้างโลกขึ้นอย่างเสรี เพราะพระองค์

จะก่อสร้างให้สอดคล้องกันผลกรรมของบรรดาชีวิตมัน จะเห็นว่ากฎแห่งกรรม เป็น
 สิ่งกำหนดสภาพของโลกที่พระเจ้าทรงสร้างขึ้น นอกจากนั้นนยายะยังกล่าวถึงคุณลักษณะ
 แห่งพระเจ้าว่าเป็นเจ้ว่า เป็นสิ่งสมบูรณ์ซึ่งถึงพร้อมด้วยคุณลักษณะทั้ง ๒ อย่างคือ ความเป็น
 ใหญ่ อำนาจ ความรุ่งเรือง ความงาม ความรู้ และอิสรภาพ

ถ้าจะวิเคราะห์แนวความคิดของปรัชญาอนายะที่เชื่อว่าพระเจ้าทรงเป็นสิ่ง
 สมบูรณ์ที่สุด แต่ขณะเดียวกันนยายะก็ยอมรับว่ามีอยู่อย่างนิรันดร ของปริมาณของ
 ชาติทั้ง ๔ ของชีวิตมัน และการสร้างโลกตามอำนาจของกรรม สิ่งเหล่านี้ก็วิครอน
 ความสมบูรณ์ หรือวิครอนอำนาจของพระองค์ลงไป เพราะถ้าพระเจ้าเป็นผู้มีอำนาจ
 สูงสุดและเป็นผู้สมบูรณ์อย่างแท้จริงแล้ว พระองค์ก็ย่อมสามารถสร้างอะไรหรือบันดาล
 อะไรก็ได้โดยเสรี แต่ตามข้อเท็จจริงในปรัชญาอนายะปริมาณของชาติต่าง ๆ ก็เป็น
 สิ่งที่มีอยู่แล้ว ไม่มีเบื้องต้นเบื้องปลายและเป็นสิ่งนิรันดร แม้แต่พระเจ้าก็สร้าง
 ปริมาณขึ้นมาไม่ได้ ทำลายก็ไม่ได้ ฉะนั้นปริมาณจึงอยู่เหนือการสร้างและการทำลาย
 ของพระเจ้า ส่วนชีวิตมันก็มีได้เป็นสิ่งสร้างของพระองค์ มันเป็นสิ่งนิรันดร เช่น
 เกี่ยวกับปริมาณของชาติทั้ง ๔ ฉะนั้นการสร้างโลกและสิ่งทั้งหลายในโลกของพระ
 เจ้าจึงมีความหมายเพียงการ คลมันกาลให้ปริมาณของชาติต่าง ๆ มารวมตัวกันเข้า
 ตามสัดส่วนและรูปร่างลักษณะตามที่พระองค์ต้องการ แต่การ คลมันกาลดังกล่าวยัง
 ถูกจำกัดด้วยอำนาจที่มองไม่เห็นหรือทฤษฎีได้แก่กรรมของชีวิตมันอีกต่อหนึ่ง จึง
 เห็นได้ว่าพระเจ้าไม่มีเสรีภาพอย่างแท้จริงในการสร้างโลกและสิ่งทั้งหลายในโลก
 แม้วานายะจะเป็นปรัชญาเทวนิยม แต่ก็ไม่เหมือนกับปรัชญาเทวนิยมบางระบบซึ่ง
 ถือว่าพระเจ้าเป็นผู้มีอำนาจอย่างแท้จริง อันทำให้ระบบเทวนิยมของนยายะมีข้อ
 ขบถองอยู่มาก ทำให้ดูเหมือนว่าปรัชญาอนายะ เป็นปรมาณุนิยม (atomism)
 มากพอกับเทวนิยม เพราะปริมาณของชาติต่าง ๆ ก็ได้รับการยืนยันว่ามีอยู่ และ
 ยอมรับว่าพระเจ้ามีอยู่ แม้แต่ปรัชญารุ่นหลัง ๆ ของนยายะพยายามอ้างเหตุผล
 ยืนยันว่ามีอยู่อย่างแน่นอนของพระเจ้า เช่น อุทยนะ (Udayana) ซึ่งเป็น
 นักปรัชญาของนยายะก็ได้ให้เหตุผลเรื่องความมีอยู่อย่างแท้จริงของพระเจ้าไว้ดังนี้

- (๑) โลกเป็นผล ดังนั้นจึงย่อมมีเหตุที่ทำให้เกิด และเหตุที่ทำให้โลก
เกิดขึ้นก็คือพระเจ้า เพราะลักษณะเฉพาะ ความเป็นระเบียบ
ความกลมกลืนของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในธรรมชาติล้วนแต่เป็น
ไปตามกำหนดของพระเจ้าทั้งสิ้น
- (๒) ปริมาณของธาตุต่าง ๆ เป็นสิ่งไร ๆ ก็มั่นคงภาพจึงไม่สามารถ
เคลื่อนไหว เพื่อรวมตัวกันเป็นสิ่งต่าง ๆ ได้ การที่มันรวมตัว
กันได้ก็เนื่องมาจากพระเจ้าทำให้มันเคลื่อนไหว แมแต่อำนาจ
ที่มองไม่เห็นหรืออูทฤญะ (adversæ) ที่ต้องอาศัยพระองค์
เป็นสิ่งที่นำทาง ถ้าหากปราศจากพระองค์แล้วก็ไม่อาจทำให้
ปริมาณของธาตุต่าง ๆ เคลื่อนไหวได้
- (๓) โลกดำรงอยู่ใต้วายเจตจำนง (will) ของพระเจ้า อูทฤญะ
ที่มีขอบเขตไม่อาจทำหน้าที่นี้ได้ และการสลายตัวของโลกก็เกิดขึ้น
ด้วยเจตจำนงของพระเจ้า
- (๔) คำพูดเป็นสิ่งที่มีความหมาย และย่อมชี้ระบุดึงวัตถุ อำนาจใน
การชี้ระบุดึงวัตถุก็มาจากพระเจ้าทั้งสิ้น
- (๕) พระเจ้าเป็นผู้ให้กำเนิดคัมภีร์พระเวทอันปราศจากความผิดพลาด
ทั้งปวง
- (๖) การมีอยู่ของคัมภีร์พระเวทเป็นสิ่งยืนยันของความเป็นอยู่ของพระเจ้า
- (๗) ประโยคต่าง ๆ ในคัมภีร์พระเวทเป็นบทบัญญัติและขอทามทาง
ศีลธรรม บทบัญญัติของพระเวทจึงเป็นบทบัญญัติแห่งสวรรค์ซึ่ง
พระเจ้าเป็นผู้สร้างและประกาศ เผยแพร่ ทั่วทางศีลธรรมเหล่านั้น
- (๘) ความทรศนะของนยายะและไวเศษิกะนั้น ขนาดของหยาด
(dyad) แต่ละอันไม่เกิดจากขนาดของปริมาณเล็ก ๆ
๒ ปริมาณ แต่เกิดขึ้นด้วยจำนวน ๒ ปริมาณจำนวน "หนึ่ง"
เป็นสิ่งที่เรารู้ได้โดยตรง ส่วนจำนวนอื่น ๆ เกิดจากการ
สร้างสรรค์ของความคิด ความรู้สึกเกี่ยวกับจำนวนเกี่ยวเนื่อง
กับจิตของผู้รับรู้ ในเวลาที่โลกถูกสร้างขึ้นโดยพระเจ้านั้น
วิญญาณหรือชีวะาคัมมันทั้งหลาย เป็นสิ่งไรสัมปชัญญะ นอกจากนี้
ปริมาณของธาตุต่าง ๆ ก็ดี อำนาจที่มองไม่เห็นก็ดี อวกาศก็ดี
จิตก็ล้วนแต่ไรสัมปชัญญะทั้งสิ้น ฉะนั้นความรู้สึกเกี่ยวกับ
จำนวนจึงขึ้นอยู่กับสัมปชัญญะของพระเจ้าด้วย ฉะนั้นพระเจ้า
จึงมีอยู่

(๕) มนุษย์เราเป็นผู้รับผิดชอบกรรมที่เราทำไว้ กุศลและอกุศลเพิ่มขึ้นจากกรรมของเราเองที่เก็บรวบรวมกุศลและอกุศลคืออหุญตะหรืออำนาจที่มองไม่เห็น แต่อำนาจนี้ขาดปรัชญาความจริงของอาศัยการนำทางของพระเจ้าซึ่งเป็นผู้ปรีชาญาณสูงสุด ”

° Ibid., pp. 209-210, "(1) The world is an effect and hence it must have an efficient cause. This intelligent agent is God. The order, design, co-ordination between different phenomena comes from God (kāryat)

(2) The atoms being essentially inactive cannot form the different combinations unless God gives motion to them. The Unseen Power, the Adrsta, requires the intelligence of God. Without God it cannot supply motion to the atoms (āyojanāt)

(3) The world is sustained by God's will. Unintelligent Adrsta cannot do this. And the world is destroyed by God's will (dhrtyādeh)

(4) A word has a meaning and signifies an object. The power of words to signify their objects comes from God (padāt)

(5) God is the author of the infallible Veda. (pratyayatah)

(6) The Veda testifies to the existence of God (shruteh)

(7) The Vedic sentences deal with moral injunctions and prohibitions. The Vedic commands are the Divine commands. God is the creator and promulgator of the moral laws (vākṣyāt)

(8) According to Ngāya-Vaisheshika the magnitude of a dyad is not produced by the infinitesimal magnitude of the two atoms each, but by the number of the two atoms. Number 'one' is directly perceived, but others are conceptual creations. Numerical conception is related to the mind of the perceiver. At the time of creation, the souls are unconscious. And the atoms and the Unseen Power and space, time, minds are all unconscious. Hence the numerical conception depends upon the Divine Consciousness. So God must exist

(9) We reap fruits of our own actions. Merit and demerit accrue from our actions and the stock of merit and demerit is called Adrsta, the Unseen Power. But this Unseen Power, being unintelligent, needs the guidance of a supremely intelligent God (adrstāt)"

ข้อพิสูจน์ถึงความมีอยู่ของพระเจ้าทั้งหมดนี้ จะเห็นว่า ยังมีปัญหาอยู่มาก เพราะหากความสมเหตุสมผล พวกเวทานตะ (Vedāntians) คังคะ (Sankara) รามานุจา (Rāmānuja) มาชวะ (Madahva) นิมพาระกะ (Nimbarka) วัลลภา (Vallabha) และคณาจารย์อื่น ๆ ของอินเดียต่างก็ไม่ยอมรับเหตุผลของนยายะ โดยถือว่าเหตุผลอย่างใญ่ไม่สามารถใช้พิสูจน์ความมีอยู่ของพระเจ้าได้ เพราะเหตุผลย่อมนำไปสู่ความขัดแย้งไม่มีที่สิ้นสุด บุคคลเหล่านี้จึงกลับไปยึด สรuti แห่งคัมภีร์พระเวทและอุปนิษัต ว่าเป็นพระวจนะของพระเจ้า ทั้งนี้พระเจ้าจึงมีอยู่ เหตุผลจึงต้องหลีกเลี่ยงให้สรทิทาในความมีอยู่ของพระเจ้า แก่คุณค่าที่แท้จริงของปรัชญานยายะ อยู่ที่อภิปรัชญา และตรรกวิทยา และวิธีการแสวงหาความจริงซึ่งได้ทิ้งปัญหาต่าง ๆ ไว้มาหมายให้นักคิดรุ่นต่อ ๆ มาได้ศึกษาค้นคว้า รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับโลกซึ่ง เป็นปัญหาพื้นฐานของนยายะ คงได้กล่าวมาแล้ว

แนวความคิดเรื่อง โลกในปรัชญาไวเซมิกะ

ผู้ก่อตั้งปรัชญาไวเซมิกะ คือ ฌาฑะ (Kanādda) ซึ่งได้เขียนไวเซมิกะสุทรา (Vaiśeṣika sūtra) ไว้ คำว่าไวเซมิกะ (Vaiśeṣika) มาจากคำว่า "วิเศษะ" (Viśeṣa) หมายถึงลักษณะพิเศษ หรือลักษณะเฉพาะที่ทำให้สิ่งหนึ่งต่างจากสิ่งหนึ่ง ปรัชญาไวเซมิกะก็คล้ายคลึงกับนยายะ คือกล่าวถึงวิธีการ เข้าถึงสัจธรรม และความรู้เรื่องสัจธรรมแบบวิทยาศาสตร์ นักปรัชญาในระบมนี้ได้พัฒนาทฤษฎีปรมาณูในเชิงวัตถุ ไม่ใช่ในเชิงจักรกลแบบธรรมชาติ และได้รวมทฤษฎีปรมาณูกับความจริงทางวิญญาณและ เทวนิยมเข้าด้วยกัน จะเห็นว่าทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ได้ปรากฏชัด

^๑ M. Hiriyanna, Outlines of Indian Philosophy, (London :
Novello & Company, 1967), p. 225.

ในระบบปรัชญาไว เซมิกะในการที่ถือว่าพระเจ้าไม่ได้สร้างปรมาณูขึ้นมา ไว เซมิกะจึงมีลักษณะคล้ายนบายะ คือเป็น พหุสัจนิยมทางอภิปรัชญาโดยถือว่าโลกนี้มีความจริงอยู่มากหลาย ส่วนประกอบที่สูงสุดของวัตถุคือปรมาณูและบร รคาชีวาत्मิน

ทฤษฎีปรมาณูในปรัชญาไว เซมิกะ

ปรัชญาไว เซมิกะมีความ เชื่อในทฤษฎีปัจจัยการ เช่นเดียวกับปรัชญานบายะ คือเชื่อในทฤษฎี สัตการยวาทซึ่งมีแนวความคิดว่าผล (effect) แม้จะเป็นสิ่งสืบเนื่องมาจากเหตุ (cause) ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ มิได้เป็นสิ่งที่มียู่ก่อนแล้วในเหตุอย่าง ที่ทฤษฎีสัตการยวาทเชื่อถือ ฉะนั้นปรัชญาไว เซมิกะจึง เชื่อว่าโลกและสิ่งต่าง ๆ ในโลกประกอบขึ้นด้วยปรมาณูของธาตุทั้ง ๔ คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม ฉะนั้นสิ่งทั้งหลายจึงมีการ เริ่มต้นและการสิ้นสุด การ เริ่มต้นของสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นก็ต่อเมื่อปรมาณูของธาตุต่าง ๆ มารวมกันอย่างใกล้ชิดส่วนตาม เจตนารมณ์ของพระเจ้า และอาศัยทฤษฎีหรืออำนาจที่มองไม่เห็น เป็นแรงยึดโยง โดยมีวิญญาณหรือชีวาत्मิน เป็นสารพัดแห่งสัมปัญญะต่าง ๆ ส่วนการสิ้นสุดเกิดขึ้นเมื่อสัดส่วนของปรมาณูของธาตุต่าง ๆ เหล่านี้แยกออกจากกัน ทุก ๆ สิ่งสามารถแยกย่อยออกไปได้เรื่อย ๆ จนถึงสิ่งที่เล็กที่สุดซึ่งแยกต่อไปอีกไม่ได้ สิ่ง ๆ นี้ไว เซมิกะ เรียกว่าปรมาณู และไว เซมิกะยัง เชื่อว่าปรมาณูซึ่งเป็นส่วนประกอบที่เล็กที่สุดของสสาร ไม่ประกอบขึ้นด้วยสิ่งใด ๆ เป็นสิ่งคงที่ แยกแยกไม่ได้ ทำลายไม่ได้ สร้างขึ้นใหม่ไม่ได้ ประสาทสัมผัสรับรู้ไม่ได้ และเป็นสาเหตุทางเนื้อหา (Material cause) หรือเป็นวัตถุปัจจัยแห่งสากลจักรวาล

ดังนั้นจะ เห็นว่าปรัชญาไว เซมิกะถือว่าสากลจักรวาลประกอบขึ้นด้วยสิ่งที่มี การ เกิดขึ้นตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไปตามกาลเวลาส่วนหนึ่ง และสิ่งที่เที่ยงแท้รันนค อีกส่วนหนึ่ง ในสิ่งที่เที่ยงแท้ก็ไดแก่ ปรมาณูของธาตุทั้ง ๔ และปถารณะ (padārtha) อีก ๕ อย่างคือ อากาศ (ākāśa) อวกาศ (space) กาละ (kāla) มนัส (manas) และอาत्मิน (Self) สำหรับสิ่งต่าง ๆ ในปรัชญาไว เซมิกะนั้น

เกิดจากการรวมตัวของปริมาณของธาตุทั้ง ๔ เริ่มต้นด้วย ทยาค (dyad) หรือ ทยานุกะ (dvyanuka) อันใดแก่การรวมตัวครั้งแรกของปริมาณ ๒ ปริมาณ สิ่งที่เกิดจากการรวมตัวในขั้นนี้ล้วนแต่เป็นสิ่งไม่เที่ยง เพราะมีการเริ่มต้น ซึ่งในที่สุดก็จบลงด้วยการเสื่อมสลาย ถ้า ๓ ปริมาณมารวมเข้าด้วยกันเรียกว่า ทรณุกะ (tryanuka) สำหรับทรณุกะเป็นสิ่งที่ประสาทสัมผัสรับรู้ได้ ส่วนทยาคนั้นเล็กเกินไปที่จะรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส แต่อย่างไรก็ตามทั้งทยาคและทรณุกะล้วนเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงแท้

ทรศนะ เรื่องการสร้างโลกและการเสื่อมสลายของโลกในปรัชญาไว เศษิกะ

ปรัชญาไว เศษิกะ เชื่อว่าการสร้างและการทำลายโลกขึ้นอยู่กับเจตจำนงของพระเจ้า เพราะพระเจ้าทรงเป็นผู้ควบคุมความเป็นไปแห่งสากลจักรวาลเพื่อให้สิ่งมีชีวิตทั้งหลายได้เสวยความสุข ความทุกข์อันเป็นผลกรรมที่ชิวาคมันเคยได้กระทำไว้ เมื่อพระเจ้าทรงตั้งเจตจำนงที่จะสร้างโลกขึ้นมาใหม่ อทฤณะหรืออำนาจที่มองไม่เห็นซึ่งเป็นผลรวมแห่งกรรมทั้งหลายของชิวาคมันก็จะเริ่มทำงานในลักษณะการสร้างสรรของพระเจ้า วาระแรกที่เจตจำนงของพระเจ้าได้สัมผัสกับมวลวิญญานหรือชิวาคมันที่มีพลังสร้างสรรแห่งอทฤณะอิงอาศัยอยู่ ทำให้ปริมาณแห่งธาตุสมเริ่มมีการเคลื่อนไหวขึ้นก่อนปริมาณของธาตุอื่น ๆ เมื่อมีการเคลื่อนไหวปริมาณของธาตุสมก็รวมตัวกันเป็นทยาค (dyad) และทรณุกะ (tryanuka) จากนั้นก็เกิดเป็นลมขึ้น ลมที่เกิดขึ้นเป็นลำดับแรกนี้จึงเป็นตัวกลางแห่งการสั่นสะเทือนของอากาศหรืออีเธอร์ซึ่งเป็นสิ่งนิรันดร อย่างหนึ่ง ในลำดับต่อมาความเคลื่อนไหวได้เกิดขึ้นในท่านอง

^๑ Surendranath Dasgupta, A History of Indian Philosophy,

เกี่ยวกันนี้ที่ปริมาณของธาตุน้ำ แล้วการรวมตัวของน้ำก็ปรากฏขึ้น น้ำที่เกิดขึ้นนี้มี
 อยู่ในลมและ เคลื่อนตัวไปไต่คยแรงลม ต่อจากนั้นความเคลื่อนไหวไต่เกิดขึ้นที่ปริมาณ
 ของธาตุคินะ แล้วคินก็ถูกสร้างขึ้น คินที่เกิดขึ้นนี้ตั้งอยู่บนพื้นน้ำอันกว้างใหญ่ และ
 อันคัมภีระความเคลื่อนไหวไต่เกิดขึ้นที่ปริมาณของธาตุไฟ แล้วปริมาณของธาตุไฟก็
 รวมตัวกันเป็นแสงสว่างปรากฏอยู่ในน้ำ และอันคัมภีระสุดท้ายพระ เจ้าไต่ตั้ง เจตจำนง
 ที่จะให้ใช้โลกปรากฏขึ้น ภายในใช้โลกนั้นพระองค์ทรงบันดาลให้พระ พุทฺธ หนึ่ง เป็น
 วิญญาณโลกเกิดขึ้น ทรงประทานปรีชาญาณ ความไม่ติดข้อง และความเป็นใหญ่
 ให้เป็นคุณสมบัติของพระ พุทฺธ ทรงมอบการสร้างโลกในรายละเอียดให้เป็นที่
 ของพระ พุทฺธ หนึ่ง ซึ่งพระ พุทฺธ หนึ่งก็ทรงสร้างมนุษย์ สัตว์ และสิ่งทั้งหลายในโลกขึ้นให้
 เหมาะสมกับกรรมของชีวิตมันที่ไต่สะสมไว้ และปรัชญาไว เศษิกะยังกล่าวต่อไป
 อีกว่า โลกที่พระเจ้าทรงสร้างขึ้นแล้วนี้จะดำรงอยู่ต่อไปเป็นเวลานาน แต่จะไม่
 ดำรงอยู่ตลอดไป พระองค์ทรงสร้างโลกขึ้นมา เพื่อให้หมู่สัตว์ไต่เวียนว่ายตายเกิด
 จนเป็นเวลาพอสมควรแล้วพระองค์ก็จะต้องการให้หมู่สัตว์ทั้งหลายไต่พักผ่อนว่างเว้น
 จากความทุกข์หลังจากไต่เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในโลกเป็นเวลานาน โดยการทำลาย
 โลกให้พินาศไป ฉะนั้นการสร้างโลกของพระเจ้าจึงสลับกับการทำลายโลกอย่างนี้
 เรื่อยไป เริ่มจากการสร้างโลกถึงการทำลายโลกถือเป็นวัฏจักรหนึ่ง เรียกว่ากัลป์
 เมื่อการทำลายโลกผ่านไปแล้วชั่วระยะเวลาหนึ่ง พระเจ้าก็ทรงสร้างโลกขึ้นมา
 ใหม่อีกครั้งหนึ่ง การสร้างโลกและการทำลายโลกของพระเจ้าดำเนินอย่างนี้เรื่อย
 ไปไม่มีที่สิ้นสุด

กระบวนการในการทำลายโลกนั้นไวเซมิกะกล่าวไว้ว่า เมื่อเวลาผ่านไปจนถึงวาระการสลายตัวของโลก พระพหุผู้เป็นวิญญาณโลกก็สร้างร่างกายของพระองค์เช่นเดียวกับชีวามันอื่น ๆ เมื่อปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นความต้องการทำลายโลกก็เกิดขึ้นในพระทัยของพระเจ้า เมื่อพระเจ้าทรงตั้งเจตจำนงที่จะทำลายอหตุณจะก็จะสนองตอบโดยเปลี่ยนจากหน้าที่การสร้างมาเป็นหน้าที่ทำลาย ความเคลื่อนไหวก็จะเกิดขึ้นที่ปรมาณูซึ่งประกอบกันขึ้นเป็นร่างกายและประสาทรับสัมผัสของชีวามัน ปรมาณูที่รวมตัวกันอยู่ก็จะแตกแยกออกจากกัน อันนำไปสู่การแตกทำลายของร่างกาย แล้วธาตุทั้ง ๔ คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม ก็ระจิกกระจายออกจากกัน ความเป็นดินก็สิ้นสุดลง ปรมาณูของน้ำก็แยกออกจากกัน ความเป็นน้ำก็สิ้นสุดลง ถัดไปปรมาณูของธาตุไฟก็แยกตัวออกจากกัน แล้วแสงสว่างทั้งปวงก็สิ้นสุดลง อันที่สุดท้ายปรมาณูของธาตุลมก็แยกตัวออกจากกัน ความเป็นลมก็สิ้นสุดลง ดังนั้นเมื่อปรมาณูของธาตุต่างๆ แยกตัวออกจากกันหมดแล้วความเป็นดิน น้ำ ไฟ ลม ก็ไม่มีอยู่อีก มีก็แต่ปรมาณูของธาตุทั้ง ๔ ที่ระจิกกระจายอยู่ทั่วไปเท่านั้น °

ทรศนะ เรื่องพระเจ้าในปรัชญาไวเซมิกะ

ทรศนะ เกี่ยวกับพระเจ้าของไวเซมิกะไม่แตกต่างไปจากทรศนะของนบายะเลย นั่นคือพระเจ้าทรงทำหน้าที่คลบั่นกาลให้ปรมาณูของธาตุต่างๆ ที่มีอยู่แล้วมารวมกัน เข้าคามสัทส่วนที่ถูกกำหนดไว้แล้ว โดยอหตุณจะ ฉะนั้นพระเจ้าคามทรศนะของไวเซมิกะก็มีฐานะเช่นเดียวกับฐานะของพระเจ้าในปรัชญานบายะ ดังนั้นเหตุผลในการพิสูจน์ความมีอยู่ของพระเจ้ายกก็ ข้อโต้แย้งเรื่องพระเจ้ายกก็ ที่กล่าวไว้ในปรัชญานบายะ ก็ย่อมกินความในปรัชญาไวเซมิกะด้วย

แนวความคิดเรื่องโลกในปรัชญาสาขาสงขะ

คำว่าสาขาสงขะ (Sāṅkhya) มาจากมูลฐานเดิมของคำว่าสังขะ (Saṅkhya) ซึ่งหมายถึงจำนวน * การที่เรียกว่า สงขะ ก็เนื่องมาจากเป็นปรัชญาที่มุ่งแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสัจภาพ โดยการแยกวัตถุของความรู้ ออกเป็นจำนวนต่าง ๆ มากมายถึง ๒๕ ชนิด ในแง่ของความหมายสูงสุดก็เช่นเดียวกับปรัชญาระบบอื่น คือมุ่งหมายที่จะรู้สัจธรรม สำหรับปฏิบัติเพื่อความทุกข์ แต่ปรัชญาสาขาอื่นเช่น นยายะ และ ไว เติษกะ ที่กล่าวมาแล้วนั้นยอมรับสัจภาพสูงสุดหลายอย่าง เช่น ปริมาณ จิต วิญญาณ หรือชีวาत्मัน แต่ปรัชญาสาขาสงขะยอมรับสัจภาพสูงสุดเพียงสองอย่างคือ ประกฤติ (Prakṛti) และ บุรุษะ (Puruṣa) ว่าเป็นมูลการณ์แห่งสรรพสิ่ง ฉะนั้นปรัชญาสาขาสงขะจึงมีลักษณะ เป็นปรัชญาสัจนิยมเชิงทวินิยม (dualistic realism) หรือทวินิยมเชิงสัจนิยม (realistic dualism)

ทฤษฎีปัจจัยการของสาขาสงขะ (Theory of Causation)

ปรัชญาสาขาสงขะ เชื่อในทฤษฎีสัตการยวาท (satkāryavāda) คือเชื่อว่าผลที่เป็นวัตถุทั้งหลายนั้นล้วนแต่สืบเนื่องมาจากต้นกำเนิดที่เรียกว่า ประกฤติ (Prakṛti) ทั้งสิ้น สิ่งทั้งหลายมีอยู่ในประกฤติก่อนแล้ว ฉะนั้นการเกิดขึ้นของสิ่งทั้งหลายจึง เป็นเพียงปรากฏออกมาจากประกฤติและจะกลับคืนไปสู่ประกฤติตามเดิม เมื่อถึงการแตกดับ ไม่มีสิ่งใดที่เกิดขึ้นมา โดยปรัชญาสาขาสงขะ ใ้ทำให้เหตุผลสนับสนุนทฤษฎีปัจจัยการแบบสัตการยวาทของคนไว้ดังนี้

* Chandradhar Sharma, A Critical Survey of Indian Philosophy,

- (๑) ถ้าหากผลไม่มีอยู่ก่อนแล้วในเหตุ ก็จะเป็นสิ่งที่ไม่มียู่เลย เช่นเดียวกับเขากรุทายและคอกฟ้า
- (๒) ผลเป็นการสำแดงใ้ปรากฏของเหตุเท่านั้น มิใช่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่แต่ประการใด
- (๓) ทุกสิ่งไม่สามารถเกิดขึ้นจากทุกสิ่งได้ มันจะเกิดขึ้นได้ก็เฉพาะจากสิ่งที่เป็นเหตุของมันโดยตรงเท่านั้น นี่ก็แสดงว่า สิ่งที่เป็นผลนั้นก่อนที่จะปรากฏออกมามันก็มีอยู่ก่อนแล้วในสิ่งที่เป็นเหตุ
- (๔) สิ่งที่เป็นเหตุจะบังคาจให้เกิดผลเฉพาะที่อยู่ในวิสัยที่มันจะทำให้เกิดขึ้นเท่านั้น มันไม่สามารถที่จะทำให้เกิดผลอะไร ๆ ได้ทุกอย่าง นี่ก็แสดงว่าผลมีอยู่ก่อนแล้วในเหตุ
- (๕) ผลเป็นสาร์กถของสิ่งที่เป็นเหตุ ควบเหตุนี้ เหตุกับผลจึงมีลักษณะเหมือนกัน เมื่อมีภาวะที่เหมาะสม ผลก็จะเกิดขึ้นจากสิ่งที่เป็นเหตุ เหตุและผลจึงเป็นสิ่งที่มียู่ และแสดงออกมาจากกระบวนการอันเดียวกัน

Ibid., p. 152. "(1) If the effect does not pre-exist in its cause, it becomes a mere nonentity like the have's horn or the sky-flower and can never be produced (asadakaraṇāt)

(2) The effect is only a manifestation of its material cause, because it is invariably connected with it (upādānagrahaṇāt)

(3) Everything cannot be produced out of everything. This suggests that the effect, before its manifestation, is implicit in its material cause (sarvasambhavābhāvāt)

(4) Only an efficient cause can produce that for which it is potent. This again means that the effect, before its manifestation, is potentially contained in its material cause.

(5) The effect is the essence of its material cause and as such identical with it. When the obstructions in the way of manifestation are removed, the effect naturally flows out of its cause. The cause and the effect are the implicit and the explicit stages of the same process."

ประกฤติในปรัชญาสาขชยะ

ปรัชญาสาขชยะมีทรรศนะว่า ประกฤติเป็นมูลเหตุของโลก และเป็น
 มูลเหตุให้เกิดสิ่งต่าง ๆ แต่มันเองไม่ไ้เกิดจากอะไร มันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเอง
 มีอยู่ภายในตนเอง ฉะนั้นการที่มันเป็นมูลเหตุของสิ่งทั้งหลายจึงเรียกว่า ประกฤติ
 (Prakṛti) และมันเป็นหลักการแรกแห่งสากลจักรวาลจึงใ้ชื่อว่าประธาน
 (Pradhāna) เป็นต้นตอแห่งผลทั้งหลายจึงใ้ชื่อว่า อวักตะ (avyakta)
 เป็นสิ่งละเอียดอ่อนจนไม่สามารถรับรู้ใ้ด้วยประสาทสัมผัส แต่รู้ใ้โดยการ
 อณูมานจากผลของมัน จึงใ้ชื่อว่า อณูมานะ (anumāna) เป็นสิ่งที่ไร้สติปัญญา
 และความรูสึก จึงใ้ชื่อว่า ชตะ (jada) และเป็นสิ่งที่มีกัมมันตภาพอย่างจำกัด
 ไม่ไ้ จึงใ้ชื่อว่า ศักติ (shakti) สิ่งทั้งหลายที่ถูกสร้างโดยประกฤตินั้นเป็นสิ่งที่
 เปลี่ยนแปลงมีการ เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับสลายไป ความเคลื่อนไหวหรือจลนภาพ
 (motion) เป็นสิ่งที่แนบเนื่องอยู่ในประกฤติในรูปของรชัส (rajas)
 ประกฤติเป็นต้นเค้าของสิ่งที่ไม่มีความวิญญานทั้งปวง ตัวประกฤติเองจึง เป็นสิ่งที่ปราศจาก
 ความรูสึก โลกแห่งวัตถุทั้งหลายรวมตัวอยู่ในประกฤติ สาขชยะถือว่าวิวัฒนาการ
 ของสิ่งต่าง ๆ ก็คือการที่โลกแห่งวัตถุคลี่คลายพัฒนาออกมาจากประกฤติ การเสื่อม
 สลายก็คือการที่สิ่งต่าง ๆ กลับคืนไปสู่ประกฤตินั้นเอง สำหรับวิญญานและจิตนั้นไม่
 ถือว่าเป็นที่มาแห่งโลกวัตถุซึ่งปราศจากจิตภาวะ ทั้งนี้เพราะสิ่งที่เป็นจิตอันประกอบ
 ด้วยสติปัญญานั้นยอมไม่อาจเปลี่ยนแปลงตนเองไปเป็นโลกทางวัตถุซึ่งไร้สติปัญญาใ้

ปรัชญาสาขชยะมีทรรศนะว่า ประกฤติประกอบด้วยคุณลักษณะ ๓ อย่าง
 ซึ่งดำรงอยู่ในลักษณะความสมดุลคือ สัตวะ (sattva) รชัส (rajas) และ
 ทมัส (tamas) สัตวะ หมายถึงความแท้จริงหรือความมีอยู่ มันเป็นมูลฐานแห่ง
 ความดี ความสุข ความเบา ความแจ่มใส ความมีประกายสคิใส ความเจิดจ้าแห่ง
 แสงสว่าง ความเลื่อนลอยขึ้นข้างบน และความพอใจ ส่วนลีของสัตวะคือสีขาว
 คุณลักษณะอย่างที่สองคือ รชัส ซึ่งหมายถึงความเศร้าหมอง มันเป็นมูลฐานแห่ง
 จลนภาพหรือการ เคลื่อนไหว ความกระปรี้กระเปล่า ความเจ็บปวด ความทระวน

กระวาย ความโหดร้ายรุนแรงของอารมณ์ สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นตัวการกระตุ้นให้เกิดการเคลื่อนไหว สำหรับสี่ของรหัสคือสี่แดง ส่วนคัมภีร์หมายถึงความมีคเป็น มูลฐานแห่งความรู้สึกเฉย ๆ การปราศจากความสนใจ เป็นความโง่เขลา ความรู้สึกสับสน ความเชื่องมงาย ความหยาบ ถ้าในลักษณะของวัตถุก็จะ เป็นลักษณะของ ความหนัก และความหยาบหนึ่ง ส่วนสี่ของคัมภีร์คือสี่สีดำ หรือสี่ดำมีค^๑

สัทวะ รหัส และคัมภีร์ มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ๆ เวลาใดที่ ทั้ง ๓ อย่างนี้อยู่ในภาวะสมดุลงบ ไม่มี ความหวั่นไหว เวลานั้นเรียกว่ามีอยู่ในภาวะ แห่งประภคติ ในภาวะอย่างนี้จะไม่มี การวิวัฒนาการของประภคติไปเป็น สิ่งต่าง ๆ การวิวัฒนาการจะเกิดขึ้นก็ต่อ เมื่อความสมดุลงบนั้นถูกรบกวนให้เสียความสมดุลงบ เมื่อ เสียความสมดุลงบ การวิวัฒนาการก็เริ่มเกิดขึ้นและดำเนินเรื่อยไป ดังนั้นจะ เห็นว่า สัทวะ รหัส และคัมภีร์นั้นมีคุณสมบัติที่ขัดแย้งกันอยู่ แต่แม้ว่ามันจะมีความขัดแย้งกัน มันก็ต้องไปควบกันเสมอ เมื่อใดที่ทั้ง ๓ สิ่งนี้รวมกันก็จะทำให้เกิดการวิวัฒนาการ ของประภคติไปเป็นโลก และสิ่งทั้งหลายในโลก และสาบซยะยังกล่าวถึงการ เปลี่ยนแปร ของคุณทั้ง ๓ สิ่งนี้ว่ามี ๒ ประการ คือ การ เปลี่ยนแปรภายในซึ่ง เรียกว่า สรรูปปริณามะ (sarūpa - pariṇāma) และการ เปลี่ยนแปรภายนอกซึ่ง เรียกว่า วิรูปปริณามะ (virūpa - pariṇāma) การ เปลี่ยนแปรภายในเกิดขึ้นเมื่อเวลา ที่สิ่งต่าง ๆ สลายตัว โดยสัทวะ เปลี่ยนแปร เป็นสัทวะ รหัสเปลี่ยนแปร เป็นรหัส และคัมภีร์ เปลี่ยนแปร เป็นคัมภีร์ ในการ เปลี่ยนแปรแบบนี้จะไม่มีวิวัฒนาการ เกิดขึ้น ส่วนการ เปลี่ยนแปรภายนอก จะเป็นไปในลักษณะที่ขณะอย่างหนึ่งมีปริมาณเหนือขณะ อีกอย่างหนึ่ง โดยการ เปลี่ยนแปร จะ เริ่มคั่นที่รหัสก่อน เมื่อภาวะดังกล่าวเกิดขึ้น ก็จะทำให้เกิดการสั่นไหวที่รหัส ความสั่นไหวที่รหัสจะส่งผลถึงคุณะอีก ๒ อย่างคือ สัทวะ และ คัมภีร์ เสียความสมดุลงบพลอยสั่นไหวไปควบ เมื่อคุณะทั้ง ๓ อย่างนี้มีความสั่น ไหว ความสมดุลงบในภาวะประภคติก็สิ้นสุดลง ก็จะมีวิวัฒนาการ เกิดขึ้น

^๑ Ibid., p. 154.

ปรัชญาสาขชยะ กล่าวว่า โลกและสิ่งทั้งหลายในโลกเกิดจากประกติ ใน
 ทั่วประกติซึ่งเป็นเหตุนี้ประกติประกอบด้วย ๓ อย่างคือ สัตวะ รัชส์ และ คมัส
 สาขชยะ เชื่อในทฤษฎีสัตการยวาท คือถือว่าสิ่งที่เป็นผลมีอยู่ก่อนแล้วในสิ่งที่เป็นเหตุ
 การเกิดขึ้นของผลจึงเป็นเพียงการคลี่คลายออกมาจากสิ่งที่เป็นเหตุเท่านั้น ฉะนั้น
 ประกติซึ่งเป็นเหตุแห่งการเกิดขึ้นของโลกและสิ่งทั้งหลายในโลก โลกและสิ่งทั้ง
 หลายในโลกนี้ก็ย่อมมีลักษณะของประกติรวมอยู่ด้วย เมื่อประกติประกอบด้วย
 สัตวะ รัชส์ และ คมัส สิ่งทั้งหลายรวมทั้งโลกก็ย่อมประกอบด้วย สัตวะ รัชส์ และ คมัส
 เช่นกัน

แนวความคิดเรื่องปุรุชะ (Purusa)

ปุรุชะ เป็นความจริงอันคิมะคู่มาประกติของปรัชญาสาขชยะ ปุรุชะ
 เป็นวิญญานบริสุทธิ์ ปุรุชะ เป็นฐฐฐและเป็นพื้นฐานแห่งความรู้ทั้งปวง มันเป็นสิ่ง
 เพียงแต่เช่นเดียวกับประกติ ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าปุรุชะของปรัชญาสาขชยะก็
 เปรียบได้กับชีวิตามันของนยายะและไว เฌมิกะแคมีซอสัง เกศ เกี่ยวกับปุรุชะของ
 สาขชยะคือ เชื่อว่าปุรุชะมีอยู่เป็นจำนวนมากและปุรุชะทุกปุรุชะมีคุณสมบัติอย่าง เกี่ยว
 กัน คือเป็นวิญญานบริสุทธิ์เหมือนกัน จะต่างกันก็เพียงแต่ ปุรุชะหนึ่งดำรงอยู่เป็น
 อิสระจากปุรุชะอื่น ๆ เท่านั้น เกี่ยวกับการมีอยู่เป็นจำนวนมากของปุรุชะนี้สาขชยะ
 ใ้ให้เหตุผลไว้ ๓ ประการคือ

- (๑) สิ่งที่มีวิญญานมีปุระสำหรับสัมผัสที่แตกต่างกัน มีการเกิดและ
 การตายที่แตกต่างกัน หากปุรุชะมีเพียงหนึ่งแล้วการรับรู้
 หรือปุระสับการณของผูหนึ่งก็ย่อมหมายถึงปุระสับการณของ
 ผูอื่นทวยทั้งหมด หรือการุตายของคนหนึ่งก็หมายถึงการตาย
 ของคนอื่นทั้งหมดคย แต่ความจริงมิไ้เป็นดังนี้ ฉะนั้น
 ปุรุชะจึงต้องมีอยู่เป็นจำนวนมาก
- (๒) ถ้าหากปุรุชะเป็นหนึ่งเดียว การติคของและคามหลุคทุน
 ของบุคคลหนึ่ง ก็จะทำให้คนอื่นทั้งหมดคคิของและ หลุคทุน

ไปหมก การหลักของบุคคลหนึ่งก็จะทำให้คนอื่นพลอยหลับ
ไปด้วย แต่ความจริงไม่เป็นเช่นนั้น ปुरुषะจึงต้องมีเป็น
จำนวนมาก

- (๓) ถึงแม้ว่าวิญญาณหรือปुरुษะที่หลุดพ้นแล้วจะ เหมือนกันด้วยการ
ดำรงอยู่เหนืออณูแห่ง ๓ อย่าง แต่ปुरुษะที่ยังติดข้องอยู่ใน
สังสารวัตรนั้น มีลักษณะแตกต่างกันคือ ส่วนประกอบทางวัตถุ
หรือร่างกายของปुरुษะบางคนมีปริมาณมากในส่วนสัตะวะ ความ
แตกต่างเหล่านี้ย่อมขึ้นถึงจำนวนของปुरुษะ ๑

๑ Ibid., p. 157. "(1) The souls have different sensory and motor organs and undergo separate births and deaths. Had there been only one Puruṣa, the birth or death of one should have meant the birth or the death of all and any particular experience of pleasure, pain or indifference by one should have been equally shared by all. Hence the souls must be many.

(2) If the self were one, bondage of one should have meant bondage of all and liberation of one should have meant liberation of all. The activity of one should have made all persons active and the sleep of one should have lulled into sleep all other persons.

(3) Though the emancipated souls are all alike and differ only in number as they are all beyond the three guṇas, yet the bound souls relatively differ in qualities also, since in some sattva-predominates, while in others rajas, and in still others tamas. Hence their difference."

แนวความคิดเรื่องพระเจ้า

เริ่มแรกนั้นปรัชญาสาขางขยะเป็นเอกเทวนิยม (Monism and theism) คือเชื่อถือในความมีอยู่ของพระเจ้ายิ่งใหญ่องค์เดียว ต่อมาได้รับอิทธิพลจากจรรยาวัจน และพุทธ จึงกลายเป็นลัทธิ อเทวนิยม (Atheism) ไป สาขางขยะเชื่อว่าพระเจ้าเกือบไม่มีความหมายเลย เพราะการเกิดขึ้นของโลก และความเป็นไปของสรรพสิ่งมีมูลเหตุมาจากประภคติและปุรุชะเท่านั้น ไม่ได้เกิดขึ้นจากการสร้างของพระเจ้าแต่อย่างใด พระเจ้าจะมีหรือไม่มีไม่มีผลก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในความคิดทางปรัชญาสาขางขยะ

ในเมื่อปรัชญาสาขางขยะไม่เชื่อว่าพระเจ้าสร้างโลกและสรรพสิ่งในโลก จึงได้เสนอทฤษฎีวิวัฒนาการ เพื่ออธิบายการเกิดขึ้นของโลกและสิ่งต่าง ๆ โดยกล่าวว่า จลนภาพ (motion) เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในประภคติ ดังนั้นประภคติจึงเป็นสิ่งที่มีความมั่นคงภาพ คือมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ความเปลี่ยนแปลงที่เป็นภายนอกของประภคติที่เรียกว่า วิรูปปริณามะ ทำให้เกิดวิวัฒนาการ ส่วนความเปลี่ยนแปลงที่เป็นภายในหรือที่เรียกว่า สรูปปริณามะ ก็จะทำให้เกิดความเสื่อมสลายของสิ่งต่าง ๆ วิวัฒนาการนั้นเริ่มต้นด้วยความสั่นสะเทือนเกิดขึ้นที่รชส เมื่อรชสเกิดความสั่นไหวก็จะไปทำให้สัทวะ และคัมสสั่นไหวไปด้วย เมื่อคณะทั้ง ๓ ซึ่งประกอบขึ้นเป็นประภคติเสียดความสมดุลก็จะเกิดวิวัฒนาการ โดยการปรากฏเป็นโลกและสิ่งทั้งหลายในโลก ตามทฤษฎีสัคการยวาทของสาขางขยะนั้นโลกและสิ่งทั้งหลายในโลกมิใช่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ แต่เป็นสิ่งที่แนบเนื้ออยู่แล้วในประภคติ เพียงแต่คัสึคลายปรากฏตัวออกมาจากประภคติเท่านั้น ปรัชญาสาขางขยะยังกล่าวว่าการเกิดมีขึ้นของโลกและสิ่งทั้งหลายนั้นเมื่อถูกหมายปลายทาง คือเพื่อความบันเทิงแก่ปุรุชะ ปุรุชะจำเป็นต้องอาศัยประภคติทั้งเพื่อความบันเทิงในระคัยประสาทสัมผัสและเพื่อความสุขนิรันดร์แห่งโมกชะ ในระคัยของประสาทสัมผัสประภคติให้ความบันเทิงเรีงรมณ์ประเภทโลคียวิสัยแก่ปุรุชะ ส่วนในระคัยโมกชะนั้นประภคติช่วยให้ปุรุชะมองเห็นความแตกต่างระหว่างตนเองกับประภคติ ดังนั้น จะเห็นว่าทั้งประภคติและปุรุชะ เป็นสิ่งที่มีอยู่คู่กันตลอด สาขางขยะกล่าวว่า

ปุรุ ษะที่ปราศจากประ กฤติก็เหมือนคนง่อย และประ กฤติที่ปราศจากปุรุ ษะก็เหมือนคนตาบอด เพราะประ กฤติมีกัมมันตภาพแค่ไร สติสัมปชัญญะ ส่วนปุรุ ษะมีสติสัมปชัญญะแค่ไร กัมมันตภาพ ประ กฤติและปุรุ ษะจึงต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ประ กฤติต้องการ ปุรุ ษะ เพื่อตนเองจะได้เป็นที่รู้จัก และปุรุ ษะต้องการ ประ กฤติ เพื่อความบันเทิงและ เพื่อความหลุดพ้นจากสังสารวัฏ^๑

ดังนั้นแนวความคิด เรื่อง โลกและสิ่งทั้งหลายจึง เป็นแนวความคิดที่สำคัญ เพราะ เป็นแนวความคิดพื้นฐานที่จะรองรับทฤษฎีสัจการยวาทของasangchaya

แนวความคิด เรื่อง โลกในปรัชญา โยคะ

ปัทมฐลี (Patañjali) เป็นผู้ให้กำเนิดปรัชญา โยคะ (Yoga) คำว่าโยคะ หมายความว่ารวม (union) คือการรวมอาตมันย่อยหรือชีวาตมัน (individual soul) เข้ากับอตมันสากล หรือ ปรมาตมัน (Universal Soul)^๒ ในโยคะสูตรนั้นปัทมฐลีหมายถึงความพากเพียร เพื่อที่จะแยก ปุรุ ษะออกจาก ประ กฤติอย่างเด็ดขาด เพื่อให้ปุรุ ษะซึ่งเป็นวิญญาณบริสุทธิ์เข้าถึงโมกษะ

ปรัชญา โยคะ เป็นระบบปรัชญาที่มีความสัมพันธ์กับasangchayaอย่างใกล้ชิด โดย โยคะยอมรับอภิปรัชญาและญาณวิทยาของasangchaya เป็นส่วนใหญ่หรืออาจกล่าวได้ว่า sangchayaเป็นภาคทฤษฎี ส่วนโยคะนั้นเป็นภาคปฏิบัติให้เกิดผลตามทฤษฎี

^๑ สุนทร ณ รั้งษ์, ปรัชญาอินเดีย ประวัติและลัทธิ, หน้า ๑๗๒-๑๘๓.

^๒ Chandradhar Sharma, A Critical Survey of Indian

จะแตกต่างกันบ้างก็ตรงที่โยคะ เชื่อในความมีอยู่ของพระเจ้าในฐานะที่เป็นปุรุष พิเศษที่ดำรงอยู่ในสถานะแห่ง โมกษะตลอดกาล โดยเหตุที่เชื่อในความมีอยู่ของพระเจ้า โยคะจึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "เสศวรสางขยะ" (Seshvara Sāṅkhya) หรือ "เทวนิยมสางขยะ" (theistic Sāṅkhya) ทั้งนี้เพื่อให้มีลักษณะแตกต่างจากสางขยะดั้งเดิมที่เรียกว่า "นิริศวรสางขยะ" (nirishvara Sāṅkhya) หรือ "อเทวนิยมสางขยะ" (atheistic Sāṅkhya)^๗

ฉะนั้นในปรัชญาโยคะก็เช่นเดียวกับปรัชญาสางขยะ คือกล่าวถึงอันติมสัจอันได้แก่ ประกฤติและปุรุษ แต่ปรัชญาโยคะได้กล่าวถึงพระเจ้าด้วย โดยเฉพาะในเรื่อง โลก และสิ่งทั้งหลายในโลก โยคะกล่าวว่า สัมปโยคะหรือการรวมตัวของประกฤติกับปุรุษนั้นเป็นจุดเริ่มแรกแห่งการวิวัฒนาการ ของโลกและสิ่งต่าง ๆ ส่วนการสลายตัวของโลกก็คือการที่ประกฤติกับปุรุษไม่ได้อยู่รวมกันหรือที่เรียกว่า อสัมปโยคะ สำหรับการสัมปโยคะและอสัมปโยคะไม่ใช่ เป็นธรรมชาติของประกฤติและปุรุษ ฉะนั้นจึงต้องมีพระเจ้าที่สามารถทำให้ประกฤติและปุรุษสัมพันธ์กันตามที่กรรมดี และกรรมชั่วแห่งชีวาตมันซึ่งได้กระทำมาแต่อดีต

ในปรัชญาโยคะ เราสังเกตได้ว่า โลกนั้นไม่ได้เกิดจากการสร้างของพระเจ้า แต่โลกและสิ่งที่มีอยู่เป็นสิ่งที่วิวัฒนาการมาจากประกฤติและปุรุษซึ่งเป็นอันติมสัจ มีอยู่นิรันดร์ ไม่เบื่องตันและเบื่องปลาย ไม่ใช่เป็นสิ่งที่เกิดจากการสร้างสรรของพระองค์ แต่โยคะเชื่อว่าพระเจ้าทรงเป็นปุรุษพิเศษที่ยิ่งใหญ่และสมบูรณ์เหนือปุรุษอื่น ๆ พระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของหน้าที่โดยตรงในการสร้างโลก พิทักษ์โลก และทำลายโลก แต่พระองค์เปรียบเสมือนพลังภายนอกแห่งสัมพัทธภาพระหว่างประกฤติกับปุรุษ เพื่อการวิวัฒนาการ ของโลกและสิ่งทั้งหลาย

ในแง่ของการสร้างโลกและการบรรลุมโงคะนั้นโยคะกล่าวถึงสิ่งแท้จริง ทั้ง ๓ คือ ประคฤติ ปुरुษะ และพระเจ้า โดยพระเจ้าเป็นผู้คลบบันดาลให้ประคฤติ และปुरुษะรวมกันและแยกออกจากกัน ซึ่งเป็นผลให้เกิดโลกและการสลายของโลก ส่วนการบรรลุมโงคะนั้นมิได้หมายถึงการเข้าถึงความเป็นเอกภาพกับพระเจ้า หากเป็นการแยกตัวของปुरुษะออกจากประคฤติตลอดไป โดยที่พระเจ้าช่วยย้ให้การบรรลุมโงคะง่ายขึ้น โดยทรงช่วยขจัดอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมให้แก่ผู้จงรักภักดีต่อพระองค์ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าทั้งปรัชญาสางขยะและโยคะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาก โดยเฉพาะแนวความคิดเรื่องการสร้างโลกและแนวความคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของประคฤติและปुरुษะที่แตกต่างกันก็เฉพาะเรื่องพระเจ้าเท่านั้น

แนวความคิดเรื่องโลกในปรัชญามีมามสา

มีมามสา (Mīmāṃsā) หมายความว่า "ความคิดที่ไ้รับการเคารพ"^๑ (revered thought) แต่ในปัจจุบันคำว่า มีมามสา หมายถึงการพิจารณาสอบสวนอย่างถี่ถ้วน (critical investigation) มีมามสา เป็นปรัชญาที่เกี่ยวกับคำสอนก่อนต้นของคัมภีร์พระเวท จึงเรียกว่า ปุรวามีมามสา (Pūrva - Mīmāṃsā) หรือกรรมมีมามสา (Karma Mīmāṃsā) เนื้อหาของปรัชญามีมามสากล่าวถึงเรื่องธรรมะ (dharma) เป็นส่วนใหญ่ ฉะนั้นบางครั้งจึงเรียกว่า ธรรมมีมามสา (Dharma - Mīmāṃsā) และถือว่าพระเวทเป็นสิ่งดำรงอยู่ชั่วนิรันดร ไม่มีผู้แต่ง และมีความถูกต้องสมบูรณ์^๒ พระเวทเป็นคัมภีร์แห่งพิธีกรรมที่กล่าวถึงข้อปฏิบัติต่างๆ

^๑ Chandradhar Sharma, A Critical Survey of Indian Philosophy, p. 211.

^๒ สุพนท ณ รั้งสี, ปรัชญาอินเดีย ประวัติและลัทธิ, หน้า ๒๐๑-๒๐๒.

ตอนที่สำคัญที่สุดของพระเวทได้แก่ตอนที่เรียกว่า พราหมณะ และตอนที่เป็มนั้นคระ และอุปนิษัตสำคัญรองลงมา สำหรับมีมามสานั้นพยายามตีความคำสอนของพระเวท ในแง่ของปรัชญา โดยทำการสอบสวนอย่างถี่ถ้วนเกี่ยวกับธรรมชาติและความ ถูกต้องของความรู้ ตลอดจนวิธีต่าง ๆ ที่นำไปสู่ความถูกต้อง และเกี่ยวกับปัญหา ทางอภิปรัชญาอื่น ๆ

สำหรับแนวความคิดเรื่องโลกและสิ่งต่าง ๆ ในโลกนั้นเป็นลักษณะทาง อภิปรัชญาของมีมามสา ซึ่งเป็นปรัชญาประเภทพหุสัจนิยม (Pluralistic realism) โดยเชื่อในความมีอยู่จริงของโลกภายนอกและของชีวาत्मัน (individual souls) ชีวาत्मันนั้นเมื่ออยู่เป็นจำนวนมากพอกับที่มีร่างกายซึ่งเป็นที่อยู่ แห่งอาत्मันหรือตัวคนอันนับจำนวนไม่ไค้ และยังเชื่อว่ามีปริมาณอยู่เป็นจำนวนมาก และมีสสารซึ่งดำรงอยู่นิรันดร เป็นจำนวนมากเช่นกัน มีมามสาเชื่อในกฎแห่ง กรรม (Law of karma) เชื่อในอำนาจที่มองไม่เห็นหรืออหตุษณะ เชื่อในเรื่องสวรรค์ นรก เรื่องความหลุดพ้นจากทุกข์ และเชื่อในความถูกต้องสมบูรณ์ แห่งพระเวท สำหรับแนวความคิดที่เกี่ยวกับพระเจ้านั้น มีมามสาไม่ไค้ให้ความ สนใจแต่อย่างไค้ เพราะถือว่าพระเจ้าไค้มีความจำเป็น ในเมื่อมีมามสามีความ เชื่อเช่นนี้จึงทำให้แนวความคิดในเรื่องโลกแตกต่างไปจากระบบปรัชญาสายอัสติกะ อื่น ๆ โดยมีมามสาเชื่อว่าพระเจ้ามิใช่เป็นผู้สร้างและผู้ทำลายโลก แต่เชื่อว่าโลก นี้มันเป็มาแล้วอย่างที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี มันไม่มีจุดเริ่มต้น และไม่มีที่สิ้นสุด สิ่ง ต่าง ๆ ในโลกก่อกอขึ้นมาจากสสาร ตามกรรมของชีวาत्मันที่ไค้กระทำมาแล้ว กฎของกรรมก็เป็นธรรมชาติที่เป็นมาเอง ส่วนกฎศีลธรรมเป็นกฎที่ปกครองโลก ความคุมโลก มีมามสายอมรับค้ำว่าเมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งประกอบพิธีกรรมอย่างไค้ อย่างหนึ่ง กุศลกรรมอันเป็นอำนาจแฝง (unseen power) หรือเรียกว่าอปุระวะ (apūrva) ก็เกิดขึ้นในชีวาत्मันและผลกรรมนี้ก็ส่งค้อไปในอนาคต

จะเห็นว่าปรัชญามีมามสาไม่เชื่อว่าโลกมีการสร้างและมีการทำลายเป็น ครั้งคราวอย่างป้ปรัชญาอินเดีหลายระบบเชื่อ ตามทรรศนะของมีมามสานั้น โลกนี้

ไม่เคยมีใครสร้างและจะไม่มีการแตกสลาย มันจะดำรงอยู่อย่างนี้ตลอดไป ไม่มีเวลาใด กาลใดที่สากลจักรวาลจะมีลักษณะนิคแยกแตกต่างไปจากที่มันเป็นอยู่ในเวลานี้ นอกจากนี้ปรัชญามีมามสายังสนับสนุนว่า โลกภายนอกซึ่งไม่มีการสร้างนี้มีอยู่จริง ๆ ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนแนวความคิดทางญาณวิทยาที่เชื่อว่าความรู้ เกิดขึ้นได้ เพราะประสบการณ์ทางผัสสะ ในเมื่อโลกและสิ่งต่าง ๆ เราสามารถมีประสบการณ์ทางผัสสะได้ โลกและสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่มียู่จริง ในแง่นี้ทำให้มีมามสาเป็นสัจนิยม (realism) อีกแง่หนึ่งมีมามสาก็เป็นจิตนิยม (idealism) ควบเหมือนกัน เพราะเชื่อว่าวิญญาณหรือชีวะคัมมันเป็นสิ่งที่มีอยู่จริงเหมือนกัน และมีอยู่เป็นจำนวนมาก ควบเหตุนี้จึงทำให้ปรัชญามีมามสาเป็นสัจนิยม เชิงพหุภาพ (pluralistic realism) ซึ่งถือว่าความจริงมีอยู่มากหลายดังกล่าวมาแล้ว

แนวความคิดเรื่องโลกในปรัชญาเวทานตะ

คำว่า เวทานตะ (Vedānta) มีความหมายตามตัวอักษรว่าที่สุดแห่งพระเวท^๑ (the end of the Veda) แนวความคิดพื้นฐานของปรัชญา ระบบนี้ ได้มาจากคัมภีร์อุปนิษัทซึ่งเป็นตอนหนึ่งของคัมภีร์พระเวท พาทรายณะ (Bādrāyana) ใ้รวบรวมคำสอนของอุปนิษัทไว้ในหนังสือที่มีชื่อว่า พรหมสูตร (Brahma sūtra) ซึ่งกล่าวถึงเรื่องพรหมัน อันถือว่าเป็นอันติมสัจจตามแนวความคิดของปรัชญาเวทานตะ ฉะนั้นบางทีก็เรียกว่า เวทานตะสูตร (Vedānta Sūtra) จากคำสอนของพรหมสูตร หรือเวทานตะสูตรนี้เองที่พวกนักปราชญ์ทั้งหลายนำมาตีความจนเกิดเป็นระบบต่างกันออกไปตามทรรศนะของตนเองจนเกิดเป็นปรัชญาเวทานตะที่มีแนวความคิดแตกต่างกันไป ๒ ระบบใหญ่ คือ

^๑ S. Radhakrishnan, Indian Philosophy, Vol. II (London : George Allen & Unwin Ltd., 1966), p. 430.

๑) อไทวตะเวทานตะ (Advaita Vedānta) เป็นระบบปรัชญาที่เชื่อว่าอันติมสัจเป็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นเป็นโลก โดยที่อันติมสัจนี้ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นโลกจริง ๆ การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องของมายา (Maya) ทฤษฎีนี้เรียกว่า พรหมวิวัตวาท (Brahma - vivarta - vada) นักปรัชญาคนสำคัญคือสังกรจารย์

๒) วิสิสฏไทวตะเวทานตะ (Visistadvaita Vedānta) เป็นระบบปรัชญาที่เชื่อว่าอันติมสัจเปลี่ยนแปลงตัวเองไปเป็นโลกและสิ่งทั้งหลายในโลก โลกจึงไม่เป็นแค่เพียงปรากฏการณ์ของพรหมนั้นเท่านั้น แต่ได้พัฒนาตัวเองไปเป็นสิ่งต่าง ๆ ควบ ทฤษฎีนี้เรียกว่า พรหมปรินามวาท (Brahma-parinama-vada) นักปรัชญาคนสำคัญคือรามานุชะ

ปรัชญาเวทานตะสมัยก่อนสังกรจารย์

ในบรรดาปรัชญาแบบต่าง ๆ ของอินเดียทั้ง ๒ ระบบนั้น เวทานตะเป็นปรัชญาแบบที่สำคัญที่สุด คัมภีร์อุปนิษัตเป็นแนวความคิดพื้นฐานของลัทธินี้ซึ่งมีนักปรัชญาที่สำคัญกล่าวถึงกันมาก แต่ก็ยังมีปัญหาที่ต้องพิจารณาหลายอย่าง เช่น ถ้าถือว่าพรหมเป็นสัจภาพในเอกภาพทั้งปวงปัญหาก็จะเกิดขึ้นว่าพรหมกับโลกมีความสัมพันธ์กันอย่างไร เรื่องการสร้างโลกในอุปนิษัตมีการอธิบายแตกต่างกันออกไป แต่ทุกอุปนิษัตก็เชื่อว่าอากัมน์หรือสัคเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างโลก ฉะนั้นถ้าการสร้างโลกเป็นเรื่องจริงและพระเจ้าเป็นผู้สร้างจริง แต่ในขณะที่เดียวกันถ้าไม่มีภาวะที่จะเปลี่ยนแปลง ผู้มองเห็นสิ่งทั้งหลายก็จะลำบากใจ เพราะในเอกภาพนั้นมีสิ่งปรากฏมากมาย เช่นสิ่งที่ทำจากทองทั้งหลายนั้น ความจริงแล้วเป็นสิ่งเดียวกันหมด คือมีทองเป็นสารัตถะในสิ่งทั้งหลายนั้น ชื่อและแบบต่าง ๆ เท่านั้นที่ทำให้ทองปรากฏเป็นสิ่งมากมาย ในทำนองเดียวกันในบรรดาสิ่งทั้งหลายมีความจริงเดียวกัน ความแตกต่างกันก็เพราะเรียกชื่อต่างกันและมีแบบต่างกัน จึงปรากฏว่าสิ่งทั้งหลายต่างแยกกันอยู่เป็นส่วน ๆ พรหมหรืออากัมน์ก็เช่นเดียวกันต่างก็กล่าวไว้มากแบบ แต่ก็ยังมีพรหมหรืออากัมน์เป็นพื้นฐานหรือเป็นสัจภาพอย่างเดียวกัน ปัญหา

เรื่องพรหมัน โลก และการสร้างโลกนี้เกิดขึ้นมากมาย และที่รศนะต่าง ๆ ก็ให้คำอธิบายแตกต่างกันออกไป ในที่สุดนักปรัชญาคนสำคัญของระบบปรัชญาเวทานตะพยายามรวบรวมแนวความคิดในเรื่องนี้ให้เป็นเรื่องเป็นราว นักปรัชญาคนสำคัญที่ควรกล่าวถึงก็คือ เคาทปาหะ คังกรจารย และรามานูชะ

คามทรศนะของ เคาทปาหะ ซึ่งเชื่อในทฤณิชาติวาท^๑ หรือทฤณิเรื่องไม่มีการเกิดขึ้น ในแง่ปฏิเสธของทฤณินี้เชื่อว่าโลกเป็นเพียงปรากฏการณ์ของสิ่งสมบูรณคือพรหมัน ไม่เคยถูกสร้างขึ้นมาจริง ๆ เลย โดยมองจากแง่ที่ยืนยันสิ่งสมบูรณว่าเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ไม่มีการเกิด ดำรงอยู่อย่างนั้นทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ฉะนั้นเรื่องการสร้างโลกเป็นเรื่องที่อนุสัยหรือแนบเนืองอยู่ในธรรมชาติของพรหมันแล้ว โลกเป็นสิ่งที่หลังไหลคลี่คลายออกมาจากพรหมัน แต่การหลังไหลคลี่คลายดังกล่าวนี้เป็นเพียงปรากฏการณ์ที่ทำให้เรามองเห็นหรือคิดเห็นไปเท่านั้น โดยความแท้จริงแล้วไม่เคยมีการเกิดขึ้นเป็นไปในลักษณะดังกล่าวเลย ที่ เคาทปาหะ กล่าวว่าโลกภายนอกไม่มีอยู่จริงแต่อย่างไรก็ตาม เพราะว่ามันไม่ได้มีอยู่เสมอไปอย่างที่มีอยู่จริงจะต้องเป็น และที่มันไม่ได้เป็นสิ่งที่มีอยู่จริงก็เพราะว่าความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่ทำให้มันมีขึ้นนั้นล้วนแต่เป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่จริงทั้งสิ้น ความสัมพันธ์ที่ทำให้มันมีขึ้นได้แก่ กาล อวกาศ และปัจจัยการ ฉะนั้นสิ่งใดที่ปรากฏให้เห็นเป็นวัตถุภายนอกนั้นล้วนเป็นสิ่งที่มีอยู่ไม่จริงทั้งนั้น เคาทปาหะ เห็นว่าสิ่งที่มีอยู่จริงก็มีแต่ตัวตนบริสุทธิ์ซึ่งเป็นวิญญานบริสุทธิ์อันเป็นมูลฐานของสิ่งทั้งหลายเท่านั้น แต่ที่เราเห็นสิ่งทั้งหลายปรากฏอยู่นั้นก็เพราะความหลงผิดก้ำอานาจของอวิชชาหรืออวิทยา ทำให้เราเข้าใจว่ามีอากมันย่อยหรือชีวาत्मัน และเห็นว่าชีวาत्मันนี้แตกต่างจากอากมันสากลหรือปรมาत्मัน สภาพดังกล่าวนี้เกิดขึ้นก้ำอานาจของมายา ซึ่งเป็นอานาจของพระเจ้าหรือสิ่งสมบูรณ

^๑ สุนทร ฤ วัങษ์, ปรัชญาอินเดียน ประวัติกและลัทธิ, หน้า ๒๒๕.

การหลงผิดว่ามี โลกแห่งความแตกต่างก็เหมือนกับความหลงผิดที่เห็นเชือกเป็นงู
 ฉะนั้นเมื่อใครก็ตาม เห็นเป็นความจริงว่า เชือกเป็นเชือก ภาพลวงตาที่ทำให้เห็น
 เป็นงูก็ดหายไป และความรู้สึกแตกต่างระหว่างผู้ กับสิ่งที่ถูกรู้ก็จะหมดไป โดย
 สัจภาวะทั้งผู้รู้และสิ่งถูกรู้ต่างก็เป็นปรากฏการณ์ของวิญญานบริสุทธิ์คือพรหมัน
 ฉะนั้นตามธรรมชาติของ เขาขพาทะ พรหมันจึง เป็นสิ่งจริงแท้เพียงอย่าง เดียว
 สิ่งอื่น ๆ นั้นไม่มีอยู่จริง เพราะสิ่งอื่น ๆ ล้วนแต่ เป็นปรากฏการณ์ของพรหมัน
 ทั้งสิ้น °

แนวความคิดเรื่อง โลกในปรัชญาอโหวตะ เวทานตะ

คังกรอาจารย์ยืนยันว่าพรหมันเป็นสิ่งจริงแท้เพียงสิ่ง เดียว การยืนยัน
 เช่นนี้แสดงว่าพรหมันแตกต่างจากโลกแห่งปรากฏการณ์ ทั้งนี้เพราะปรากฏการณ์
 ทางธรรมชาติ เป็นสิ่งที่อาศัย เหตุในการที่จะทำให้เกิดขึ้น และสิ่งใดก็ตามที่อาศัย
 เหตุในการ เกิดขึ้นก็ถือว่าสิ่งนั้นไม่ใช่สิ่งจริงแท้ ส่วนพรหมันนั้นสามารถดำรงอยู่ได้
 โดยสภาวะของตัวเอง ไม่จำเป็นต้องอาศัยสาเหตุใด ๆ พรหมันอยู่เหนือกาล เวลา
 และสถานที่ พรหมันเป็นนิรันดระ คือปราศจากคุณสมบัติ เพราะคุณสมบัติ เป็น เรื่อง
 ของโลกแห่งปรากฏการณ์ แต่อย่างไร ก็ตามคังกร อาจารย์กล่าวว่ามีคำ ๓ คำที่สามารถ
 อธิบายลักษณะของพรหมันได้คือที่สุดเท่าที่จะ เป็นไปได้ ได้แก่ สัต สัมปชัญญะ หรือความ
 สำนึก และอานันตะ (being, consciousness, bliss)

คังนั้นสรุปได้ว่าพรหมันเป็นสิ่งจริงแท้เพียงอย่าง เดียว ซึ่งเป็นเบื้องต้น
 และเป็นที่สุดของสิ่งทั้งหลายแต่ตัวพรหมันเองไม่มี เบื้องต้นและไม่มีที่สุด มีแต่การ
 ดำรงอยู่ตลอดกาล แนวความคิดในเรื่องนี้ของคังกรอาจารย์ ชาร์มาได้สรุปสาระ
 สำคัญไว้ดังนี้

พรหมเป็นอันติมสัจจ์เพียงอย่างเดียว โดยอันติมภาวะ โลกไม่ใช่สิ่ง
แท้จริง ซึ่งวามันมิได้แตกต่างจากพรหมัน, พรหมันและอากมัน
หรือตัวตนสูงสุดเป็นสิ่งเดียวกัน โลกเป็นสิ่งที่เกิดมาจากมายา
อภิปยาทำให้พรหมันหลงผิดคิดว่าตนเองแตกต่างจากพรหมัน, และ
เข้าใจผิดว่าพรหมันเป็นโลกแห่งพหุภพอย่างที่เราเข้าใจว่าเชือก
เป็นงู อภิปยาจะหมดไปเมื่อเกิดความรู้ ความรู้ชั้นถึงกลานนี้เป็น
ความรู้โดยตรงของตัวตนที่มีโชทวิภาวะ ซึ่งหมายถึงการหลุดพ้น *

* Chandradhar Sharma, A Critical Survey of Indian Philosophy,
p. 273. "Brahman is the only Reality ; The world is ultimately false;
and the individual soul is non-different from Brahman. Brahman and
Atman or the Supreme Self are synonymous terms. The world is a
creation of Maya. The individual selves on account of their inherent
Avidya imagine themselves as different from - Brahman and mistake
Brahman as this world of plurality, even as we mistake a rope as
a - snake. Avidya vanishes at the dawn of knowledge - the supre -
relational direct and intuitive - knowledge of the non - dual self
which means - liberation."

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตามทฤษฎีของสังกัจจายน์ มายามีภาวะที่ปราศจากสัมปชัญญะ ตรงกันข้ามกับพรหมันซึ่งมีภาวะเป็นวิญญานบริสุทธิ์ มายาไม่สามารถดำรงอยู่อิสระจากพรหมันได้ การมีอยู่ของมายาคงอาศัยพรหมัน มายาเป็นอำนาจที่อ่อนสลับอยู่ในพรหมัน ซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางให้พรหมันปรากฏเป็นโลกแห่งปรากฏการณ์ ถึงแม้ว่ามายาจะทำให้พรหมันปรากฏเป็นโลก มันก็ไม่มีอำนาจที่จะทำให้พรหมันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้ เช่นเดียวกับภาพสะท้อนของสิ่งสกปรกที่มองเห็นในกระจกไม่สามารถทำให้กระจกเปลี่ยนไปคล้าย ตามทฤษฎีของปรัชญาอู่โตวเวทาคะ ถือว่ามายากับอภิปรัชญาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกันแต่มองในแง่ต่างกัน ถ้ามองในแง่วัตถุนิยมก็เรียกว่ามายา ถ้ามองในแง่จิตนิยมก็เรียกว่าอภิปรัชญา มายาเป็นสภาวะกลางระหว่างอันติมสัจจกับโลก คือเป็นเหตุแห่งปรากฏการณ์ของโลก^๑

ตามทฤษฎีของสังกัจจายน์ในเรื่องของทฤษฎีมายานั้นทำให้เกิดปัญหา คือ มายาเป็นสิ่งที่ไม่จริงแท้ เป็นสาเหตุให้พรหมันซึ่งเป็นสิ่งแท้จริงปรากฏเป็นโลกแห่งปรากฏการณ์ได้อย่างไร ในเรื่องนี้สังกัจจายน์ได้อธิบายว่า สิ่งไม่จริงก็สามารถเป็นเหตุให้เกิดผลขึ้นมาจริง ๆ ได้เช่นเสียงร้องคารามของเสือในความฝันก็อาจยังผลให้คนฝันกลัวจนตกใจตื่นได้ ในทำนองเดียวกันถึงแม้ว่ามายาจะเป็นสิ่งไม่จริง แต่ก็สามารถเป็นเหตุให้เกิดโลกได้ และโลกนี้ก็จริงตรงเท่าที่จะทำให้เราเข้าใจถึง เอกภาพของชีวิตอันมีกับพรหมันยังไม่เกิดขึ้น^๒

^๑ Ibid., p. 278.

^๒ Ibid.

พรหมัน อิศวร และการสร้างโลกในปรัชญาอโหวตะเวทานตะ

ตามทรรศนะของสังกรจารย์นั้นโลกเป็นเพียงปรากฏการณ์ซึ่งเกิดจากมายา และอภินิหารของชีวะตามัน ภัยเหตุนี้ความคิดที่ว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลก จึงไม่ใช่คุณลักษณะอันแท้จริงของพระเจ้า สังกรจารย์ได้กล่าวถึงลักษณะของพรหมัน ๒ แห่งคือ

๑) แง่โลกุตระ (absolute standpoint) พรหมันในแง่นี้เป็นอันคัมภีร์ เป็นเอกภาพ กำหนดคุณลักษณะไม่ได้ ดำรงอยู่เหนือคำพูดและความคิด ในแง่นี้พรหมันเป็นสิ่งที่อยู่จริง เป็นต้นเจ้าของสิ่งทั้งหลาย เป็นสิ่งสมบูรณ์ มีชื่อเรียกว่า ปรพพหม (Para Brahman)

๒) แง่โลกียะ (empirical standpoint) พรหมันในลักษณะนี้ก็คืออิสวร ซึ่งเป็นภาคที่เป็นพระเจ้าที่มีตัวตนของพรหมัน เป็นสรรพคุณ และทรงไว้ซึ่งสรรพคุณ เป็นวัตถุแห่งการกราบไหว้บูชา พรหมันในแง่นี้มีชื่อเรียกว่า อปรพพหม (Apara Brahman)

สังกรจารย์มีทรรศนะว่า พรหมันที่พิจารณาในแง่โลกุตระเป็นลักษณะที่แท้จริงของพรหมัน ส่วนพรหมันในแง่โลกียะหรืออิสวรนั้นไม่ใช่ลักษณะที่แท้จริงของพรหมัน สังกรจารย์ ยกตัวอย่างว่า ลักษณะทั้ง ๒ ประการของพรหมันนี้ก็เปรียบเหมือนคนเลี้ยงแกะที่ปรากฏบนเวทีละครในบทบาทของกษัตริย์ ลักษณะที่แท้จริงของเขาก็คือคนเลี้ยงแกะ แต่การบรรยายว่าเป็นกษัตริย์นั้น เป็นการบรรยายจากแง่ของการแสดงบทบาทบนเวทีเท่านั้น ไม่ใช่ลักษณะที่แท้จริงของเขาเลย ดังนั้นพรหมันกับอิสวรไม่ใช่พระเจ้า ๒ องค์ แต่เป็นสิ่งเดียวกันคือ พรหมัน เรื่องเกี่ยวกับพรหมันและอิสวรนี้ ชาร์มาได้กล่าวไว้ว่า

พรหมซึ่งสะท้อนออกมาในมายาหรือกำหนดโดยมายา เรียกว่า
 อีศวร หรือพระเจ้า, อีศวร คือภาคที่มีลักษณะ เป็นบุคคลของพรหม
 นี้คือความแตกต่างที่สังกร ภารยชิ ให้เห็นระหว่างพระเจ้ากับสิ่ง
 สัมบูรณ์ ตามที่กล่าวไว้ในอุปนิษิต, อีศวร เป็นที่รู้จักกันในชื่อ,
 อปรพรหม หรือพรหมนุระคัมคัว ซึ่งตรงกันข้ามกับพรหมที่ไม่ถูก
 กำหนดโดยสิ่งใดเลยที่เรียกว่า, ปร พรหม หรือ พรหมชั้นสูง ...
 อีศวร ไม่เป็นจริงก็เฉพาะกับคนที่ตระหนักถึงความ เป็นอันหนึ่ง
 อันเดียวกันของตนเองกับพรหมเท่านั้น โดยเขาถึงภาวะที่อยู่
 เหนือคำพูดและความนึกคิด แต่สำหรับเราแล้ว อีศวร เป็นทั้งหมด
 ที่อยู่ในทั้งหมด ความคิดที่จำกัดไม่สามารถเข้าถึงพรหมได้
 ฉะนั้นการกล่าวถึงพรหมก็คือการพูดถึงอีศวรนั่นเอง, แม้แต่คำว่า
 "พรหมที่ไม่ถูกหนด" ที่แท้จริงแล้วยังหมายถึงอีศวรที่ถูกกำหนด
 นั่นเอง ทั้งนี้เพราะในทันทีที่เราพูดถึงพรหม พรหมก็มีอิศวร
 อีศวรไป แยกกลายเป็นอีศวร "

๑

Chandradhar Sharma, A Critical Survey of Indian
 Philosophy, p. 180. "This Brahman, reflected in or Conditioned by
 Maya, is called Ishvara or God. Ishvara is the personal aspect of
 the impesonal Brahman. This is the celebrated distinction between
 God and the Absolute which Shankara, following the Upanisads, makes.
 Ishvara is also known as Apra Brahman or lower Brahman as contrasted
 with the unconditioned Brahman which is called Para Brahman or Higher
 Brahman Ishvara becomes 'unreal' only for him who has relized
 his oneness with Brahman by rising above speech and mind. For us
 Ishvara is all in all. Finite thought can never grasp Brahman. And
 therefore all talks about Brahman are really talks about Ishvara.
 Even the words 'unconditioned Brahman' refer really to 'conditioned
 Ishvara', for the moment we speak of Brahman, He ceases to be
 Brahman and becomes Ishvara."

การที่สังกร้าจารย์กล่าวถึงเรื่องอัสวร เพราะในคัมภีร์พระเวทและอุปนิษัต
อันเป็นที่มาของปรัชญาเวทानตะยืนยันไว้อย่างนั้น สิ่งที่เรารับรู้อยู่ในขณะนี้ เป็น
เพียงผลที่เกิดจากคัมภีร์อุปนิษัตกล่าวไว้นั้นเองว่าอัสวร เป็นเหตุที่ทำให้ประสมการณ์
ของเราเกิดขึ้น แต่อัสวร เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองและดำรงอยู่ได้โดยตนเอง สำหรับ
ทรรณะเรื่องอัสวรซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดโลกนี้ มีนักคิดต่าง ๆ โต้แย้งไว้
หลายข้อ เช่นว่าอัสวรไม่อาจทำให้เกิดโลกได้เพราะธรรมชาติของอัสวรซึ่งมีภาวะเป็น
จิตบริสุทธิ์หรืออนามธรรมกับธรรมชาติของโลก ซึ่งเป็นวัตถุอันไม่เหมือนกัน สิ่งซึ่ง
เป็นวัตถุหรือรูปธรรมจะเกิดจากสิ่งที่เป็นจิตหรืออนามธรรมได้อย่างไร สังกร้าจารย์
ตอบว่าสิ่งซึ่งเป็นรูปธรรมที่ปราศจากความรู้สึกนึกคิดสามารถเกิดจากสิ่งที่มีความรู้สึก
นึกคิดได้ เช่นเส้นผมและเส้นซึ่งเกิดจากร่างกายที่มีความรู้สึก

ข้อโต้แย้งอีกประการหนึ่งก็คือเกี่ยวกับความชั่วร้าย ถ้าเราถือว่าพระเจ้า
เป็นผู้ซึ่งทรงไว้ซึ่งความยุติธรรม พระเจ้าก็ไม่ควรสร้างโลกขึ้นมา เพราะมนุษย์
บางคนก็ไร้กับความทุกข์ทรมาน การที่พระเจ้าสร้างโลกให้มีความแตกต่างกันเช่นนี้
แสดงว่าไม่ทรงไว้ซึ่งความยุติธรรม เลือดที่รั้นมกที่ซึ่ง ปัญหาดังกล่าวนี้สังกร้าจารย์
ตอบว่าเป็นเรื่องของกฎแห่งกรรม ซึ่งท่านราชกฤษณ์ได้อธิบายไว้ว่า

พระเจ้ามิได้ทรงกระทำกรอย่างไม่มีเหตุผล แต่การกระทำของ
พระองค์ย่อมสัมพันธ์กับกรรมดีกรรมชั่วที่บุคคลนั้น ๆ กระทำไว้ใน
ชาติก่อน พระเจ้าทรงสร้างโลกตามสภาพแห่งการกระทำของ
มนุษย์เอง เพราะโลกเป็นสถานที่ซึ่งกรรมที่มนุษย์เคยกระทำ
ไว้ บทบาทของพระเจ้าในการสร้างมีความสำคัญเป็นรองจากการ
กระทำของมนุษย์... สังกร้าจารย์เปรียบพระเจ้าเหมือนสายฝน
ที่ช่วยให้พืชพันธุ์เจริญเติบโต แต่การที่พืชพันธุ์นั้นเติบโตขึ้นมา เป็น
อะไรไม่ได้ขึ้นอยู่กับฝน แต่ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของพืชพันธุ์นั้นเอง

ชีวิตใหม่ของแต่ละบุคคลถูกกำหนดโดยการกระทำของตนเอง^๑

ปรัชญาอไทวตะ เวทานตะถือว่าอัสวรมีอำนาจในการสร้างโลกพรหมอยู่ในพระองค์เอง โดยไม่ต้องอาศัยอะไรมาเป็นสิ่งช่วยเหลือ การสร้างโลกมิได้เป็นเจตจำนงของอัสวร การเกิดขึ้นของโลกเป็นการหลั่งไหลคลี่คลายออกมาเองจากธรรมชาติอันสมบูรณ์เต็มที่ของพระองค์ เหมือนน้ำไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติที่ปราศจากเจตจำนงใด ๆ ดังทราจารย์ไคถลวสนับสนุนไว้ว่า

การสร้างโลกเป็นการหลั่งไหลที่เป็นไปเองโดยธรรมชาติของพระเจ้า เหมือนการหายใจเขาออก ในธรรมชาติของมนุษย์ พระเจ้าไม่สามารถยับยั้งการเกิดขึ้นของโลกได้... โลกจึงเป็นผลที่เกิดจากธรรมชาติของพระเจ้า^๒

^๑ Radhakrishnan, Indian Philosophy, p. 549. "God does not act arbitrarily, but acts with reference to the good and evil works of each creature in its earlier birth. God brings about a creation suited to the deed of men. Since the world is only a scene of atonement for the works of an earlier existence, the role of God as creator is a secondary one Samkara compares God to rain which help the plants to grow, while what they grow into depends not on the rain but on the nature of the seed. Each individual's new life is determined by the moral quality of his acts."

^๒ Ibid., p. 551. "It is spontaneous overflow of God's nature, even as it is the nature of man to breathe in and out. God cannot help creating... but is the outcome of God's nature."

สังกรจารย์ไม่เห็นด้วยในเรื่อง เจตจำนงของพระเจ้าในการสร้างโลก เพราะจะทำให้เกิดการขัดแย้งกับความ เป็นอิสระของพระเจ้า ถ้าโลกเกิดจาก เจตจำนงของพระเจ้านั้นก็แสดงว่าพระเจ้าไม่สมบูรณ์ และไม่ เป็นอิสระอย่างแท้จริง เพราะ พระเจ้า เป็นอิสระในกรณีที่มีใครกำหนดโดยสิ่งใดที่อยู่ภายนอกพระองค์ แต่ถูกกำหนดโดยธรรมชาติที่อยู่ในพระองค์เอง ดังนั้นสังกรจารย์จึงกล่าวว่า "กิจกรรมของพระเจ้าเป็นเจ้านั้น เป็นเพียงสิ่งที่เกิดจากธรรมชาติของ พระองค์ เองโดยไม่มีเจตจำนงใด ๆ"

อัสวรและโลกในฐานะที่เป็นสาเหตุและเป็นผลที่จริงแล้วก็คือสิ่งเดียวกัน เมื่อพิจารณาในแง่ที่เกิดจากธรรมชาติของพรหมันเหมือนกัน

อโฑตะเวทานตะ มีทรรศนะว่า กรรมวิธีในการสร้างโลกนั้นเป็น วิวัฒนาการของโลกจากพรหมันโดยอาศัยมายาเป็นขั้น ๆ จากสิ่งละเอียดไปสู่หยาบ ขั้นตอนของวิวัฒนาการดังกล่าว สามารถเปรียบได้กับวิวัฒนาการของเมล็ดพืช มาเป็นพืช กล่าวคือเมล็ดพืช เป็นขั้นที่ไม่เปลี่ยนแปลงหรือเป็นขั้นเหตุ พรหมันเป็น ความจริงที่ไม่เปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการ เป็นเรื่องของมายา มายาคืออำนาจการสร้างสรรค์ ซึ่งครั้งแรกก็ยังไม่แสดงตัวออกมา ต่อมาก็กลายเป็น รูปต่าง ๆ ในวัตุละเอียดแล้วจึงเปลี่ยนไปเป็นวัตุใหญ่ แต่พรหมันเป็นเจ้าเหนือ มายาจึงอยู่ในสภาพคงที่ พรหมันมีมายาที่ละเอียดเรียกว่า หิรัณยครภ (Hiranyagarbha) พรหมันในลักษณะนี้เป็นที่รวมของวัตุละเอียดทั้งหมด นอกจากนี้พรหมัน

^๑ Ibid., p. 550. "The activity of the Lord may be supposed to be mere sport (lila) proceeding from his own nature, without reference to any purpose."

ยังมีมายาที่เป็นที่รวมของวัตถุใหญ่ที่สัมผัสรับรู้ได้เรียกว่า วิราฏ (Virat) พรหมัน
ลักษณะนี้เป็นที่รวมของวัตถุใหญ่ทั้งหมดรวมทั้งโลกปรากฏออกมาให้เห็นและรวมทั้ง
จิตวามันทั้งหมดด้วย

ในอุปนิสัยได้อธิบายเปรียบเทียบวิวัฒนาการดังกล่าวไว้ว่า วิราฏคือพรหมัน
ในสภาพที่ตื่นใจแก่ร่างกาย หิริณยครรภคือพรหมันในสภาพฝัน อันได้แก่จิตและจิตใจ
อัสวารคือพรหมันในสภาพหลับสนิท อันได้แก่ความรู้สึกนึกคิด (self - consciousness)
และขั้นสุดท้ายคือพรหมันที่เป็นปรพหวม เป็นสภาพที่ดำรงอยู่ในนิรามิสสุข (bliss)
ซึ่งเป็นความมีอยู่ ความรู้และความสุขอันบริสุทธิ์อยู่ด้วยกันที่เรียกว่า สัต สัมผัสปัญญะ
และอานันตะ ทรรคนะดังกล่าวนี้ทามามหาเทวัน (Mahadevan) ได้อธิบายไว้ดังนี้

อัสวารคือพรหมันที่เฝ้ามองมายาซึ่งเป็นวัตถุปัจจัยและการ กปัจจัย
ของโลก อัสวารเปรียบเสมือนแผ่นผ้าใบพอกสีที่ลงแบ่งแข็ง เป็น
สิ่งบริสุทธิ์ ทำหน้าที่เป็นมูลฐานแห่งการเกิดโลก สำหรับ
หิริณยครรภะ คือแบบที่ละเอียดของ พรหมันซึ่งมีภรรษชาติ
เป็นจิตวามันรวมทั้งหมค หิริณยครรภะมีพลังแห่งการกระทำ
และมีความรู้ จักรวาลในรูปของหิริณยครรภะจะปรากฏไม่ชักคุด
ที่โลกปรากฏในความสลัวแห่งอรุณ หรือเวลาค่ำ หิริณยครรภะ
เปรียบเสมือนแผ่นผ้าใบที่ถูกราง เป็นเส้นซึ่งยุ่งไม่คอยชักเจนคือ...
หรือเหมือนเมล็ดพืชที่เพิ่งงอกขึ้นมา เป็นคนนอน... สำหรับวิราฏ
นั้นเป็นขั้นตอนที่จักรวาลมีวิวัฒนาการ เต็มที่ เปรียบได้กับโลก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในเวลาเที่ยงวัน หรือคืนที่ระบายน้เริ่มร่อยแล้ว
หรือเปรียบไคกับเมล็ดพืชที่เจริญเติบโต เป็นต้นที่กำลังผลิอก
ออกผล

T.M.P. Mahadevan, The Philosophy of Advaita, (Madras : Ganesh & Co. Private Ltd., 1967), p. 206. "Ishvara is Brahman qualified by Maya - He is the material and efficient cause of the world. He is like the bleached canvas which is stiffened with starch, pure but surving as the subtrate of world - creation. Hiranyagarbha or Sutratman is the cosmic subtle form of the self. He is of the nature of all jivas put together; for he has conceit in the subtle bodies of them all. He possessed the powers of action, knowledge, etc. Just as early in the morning of late in the evening the world appears to be immersed in twillight, in the form of Hiranyagarbha the universe is presented in an indistinct manner. Just as the canvas steffened with starch is sketched with lines,... Like the grains which shoot their sprouts,.... The form of Virat is the full - blown stage of the universe, comparable to the world in the noonday glare, the canvas filled in with paint, or the grain which have born their fruit."

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จะเห็นได้ว่าทรรศนะ เกี่ยวกับพระเจ้าที่มีตัวตนหรืออัสวรนี้ เป็นความเข้าใจของชีวะที่ยังถูกครอบงำด้วยอภิปยาเท่านั้น อัสวรไม่เคยรู้สึกว่าเป็นพระองค์คือพระเจ้า แต่รู้สึกว่าเป็นพรหมณ์อยู่ตลอดเวลา โดยมิได้เปลี่ยนแปลงเป็นอะไรทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะมายาหรืออภิปยาซึ่งครอบงำให้ชีวะเกิดความหลงผิดนั้นไม่เคยมีอำนาจเหนือพระองค์ได้ ด้วยเหตุที่ทรงเป็นเจ้าของมายา จึงมีอำนาจเหนือมายา เมื่อพิจารณาในแง่โลกก็ยะเราเข้าใจว่ามีโลกและอัสวร แต่ถ้ามืดใจเกิดความรู้แจ้งในธรรมชาติอันแท้จริงของพรหมณ์ ก็จะพบว่าสิ่งดังกล่าวมิได้มีอยู่จริง ความทรรศนะดังกล่าวโลกเพียงแต่ปรากฏ เป็นสิ่งที่มีอยู่เท่านั้น แม้มันมิได้ปรากฏ เป็นสิ่งที่มีจริงตลอดไป โลกปรากฏ เป็นสิ่งที่มีอยู่จริงสำหรับชีวะที่ยังไม่หลุดพ้นจากอำนาจครอบงำของอภิปยาเท่านั้น ด้วยเหตุนี้อภิปยาเวทธานตะจึงถือว่าโลกมิใช่เป็นสิ่งที่มีอยู่จริง สิ่งที่มีอยู่จริงมีสิ่งเดียวคือพรหมณ์ โลกเป็นเพียงปรากฏการณ์ของพรหมณ์ โดยพรหมณ์ปรากฏผ่านสื่อกลางคือมายาซึ่งทำให้เห็น เป็นโลกแห่งความมากมายด้วยอำนาจของมายา การปรากฏ เป็นโลกของพรหมณ์ก็เกิดขึ้น

ความสัมพันธ์ระหว่างพรหมณ์กับโลกเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ เป็นเหตุ และผล โลกแห่งปรากฏการณ์คือผล ส่วนพรหมณ์เป็นเหตุสิ่งที่เป็นผลมิได้ อยู่เป็นอิสระจากสิ่งที่ เป็นเหตุ โลกเป็นปรากฏการณ์ของพรหมณ์ เหมือนกับคลื่นเป็นปรากฏการณ์ของน้ำ การปรากฏของโลกต้องอาศัยพรหมณ์เป็นพื้นฐาน เช่นเดียวกับการปรากฏของคลื่นต้องอาศัยน้ำ คลื่นมีอยู่จริงราวเท่าที่สิ่งที่ทำให้น้ำปรากฏ เป็นคลื่นยังมีอิทธิพลอยู่ ถ้าอิทธิพลของสิ่งดังกล่าวหมดสิ้นไปคลื่นก็ไม่มี ในทำนองเดียวกัน เมื่ออภิปยาหรืออภิปยาที่ทำให้พรหมณ์ปรากฏ เป็นโลกถูกความรู้แจ้งซัดหมดสิ้นไป ความ เป็นโลกแห่งปรากฏการณ์ก็จะหมดสิ้นไปจากความรู้สึกของชีวะทันที

แนวความคิดเรื่องโลกตามทรรศนะของรามานูจะ

รามานูจะมีทรรศนะว่าการสร้างโลกของพระเจ้า เป็นการสร้างจริง ๆ และโลกก็เกิดขึ้นจริง ๆ จากการสร้างของพระองค์ โลกและชีวะตามันก็เป็นจริง

เช่นเดียวกับพระองค์ ทรศนะคังถาวนีต่างจากทรศนะของคังกรจารย์ที่เชื่อ
ว่าไม่มีการสร้างโลกจริง ๆ และโลกมีได้มีอยู่จริง แต่เป็นภาพลวงตาที่เกิดจาก
อำนาจของมายา หรือเป็นปรากฏการณ์ของอันติมสัจคือพรหมัน รามานุชะเชื่อ
ในทฤษฎี สัตการยวาท (Satkarayavada) ซึ่งเชื่อว่าสิ่งที่เป็นผลมีอยู่แล้วใน
สิ่งที่เป็นเหตุ การสร้างหมายถึงการ คัดลอกออกจากสิ่งที่เป็นเหตุของสิ่งที่เป็นผล
และการทำลายก็คือการ กลับคืนเข้าสู่สิ่งที่เป็นเหตุตามเดิม ผลจึงไม่ใช่สิ่งที่เกิด
ขึ้นใหม่ ชาร์มาได้อธิบายทรศนะ การสร้างโลกของรามานุชะดังนี้

รามานุชะเชื่อในทฤษฎีสัตการยวาทแบบปรินามวาท ซึ่งมีความ
หมายว่า วัตถุปัจจัยใดแปร เปลี่ยนตัวเองไปเป็นผลจริง ๆ
ผลแปร เปลี่ยนมาจากวัตถุดิบปัจจัยจริง ๆ เช่น นมสกลเปลี่ยนไปเป็น
นมเปรี้ยวจริง ๆ ทองคำแท่งเปลี่ยนไปเป็นทองรูปพรรณจริง ๆ
การ เปลี่ยนแปลงที่ไม่ใช่เป็นการ ปรากฏแต่เป็นจริง ทรศนะ
ของเขาเป็นที่ จักกัณในชื่อว่า พรหมปรินามวาท เพราะตาม
ทรศนะคังถาวนี จักรวาลทั้งหมดรวมทั้ง โลกแห่งวัตถุและ
ชีวะคัมมัน เป็นการแปรรูปของพรหมันจริง ๆ °

° Ibid., p. 357. "Ramanuja believes in the parinamvada form of Satkarayavada which means that the material cause really changes itself in the form of its effect. The effect is a real transformation of its material cause, just as curd is a real transformation of milk or a gold ornament is of gold or an earthen pot is of earth. Change is not apparent but real. His view is known as Brahmaparinamavada because according to it the entire universe including the material world and the individual souls is a real modification of Brahman."

การสร้างโลกตามพรศนะของรามานูซุ มิได้หมายความว่า พระเจ้า
ทรงสร้างโลกจากความว่างเปล่า แต่หมายถึงการที่สสารอันละเอียดอ่อนซึ่ง
เรียกว่า ประกฤติ คอย ๆ วิวัฒนาการไปเป็นชั้นที่หยาบอันเป็นส่วนประกอบของโลก
ที่เราเห็นอยู่ รวมทั้งการที่ชีวาत्मันซึ่งไม่มีร่างกายหรือมีแค่ง่ายอันละเอียดอ่อน
เกิดมีร่างกายเนื้อขึ้นมาตามสภาพแห่งกรรมที่เคยกระทำไว้ในอดีต การที่โลกต้อง
เกิดขึ้นก็เพื่อให้ชีวาत्मันได้รับผลแห่งอติกรรมของตน กระบวนการกระทำกรรม
และรับผลกรรมของชีวาत्मันจะมีอยู่เรื่อยไป จนกว่าชีวาत्मันจะ เข้าถึงความหลุด
พ้นหรือบรรลุมโงคะ

ดังกล่าวนั้นจะเห็นได้ว่า กฎแห่งกรรมเป็นสาเหตุที่ทำให้โลกเกิดขึ้น
รามานูซุกล่าวว่า การสร้างและการทำลายโลกเป็นเจตจำนงที่เกิดจากความ
พอใจของพระเจ้า จึงทำให้เขาต้องยอมรับว่า กฎแห่งกรรมเป็นการแสดงออก
แห่งเจตจำนงของพระองค์ เพื่อชดเชยข้อขัดแย้งอันอาจเกิดขึ้นได้ ดังนั้นจะเห็น
ว่ารามานูซุมีพรศนะที่ขัดแย้งกับสังกรจารย์ ๒ เรื่องคือ พรศนะที่สังกรจารย์
เชื่อว่าโลกเป็นเพียงปรากฏการณ์ของพรหมัน แต่รามานูซุเชื่อว่าโลกเป็นจริง
โดยการคลี่คลายออกมาจากพรหมันจริง ๆ อีกเรื่องหนึ่งที่รามานูซุไม่เห็นด้วยกับ
พรศนะของสังกรจารย์ คือเรื่องทฤฐิมายา ทั้งนี้เพราะรามานูซุมีความเห็น
ขัดแย้งกับสังกรจารย์ซึ่งกล่าวว่าพรหมันเป็นสิ่งที่ปราศจากคุณสมบัติ และไม่
สามารถกำหนดได้ แต่รามานูซุเห็นว่า โดยความแท้จริงแล้ว พรหมันเป็นสิ่งที่
กำหนดได้ และมีคุณลักษณะที่กำหนดได้ รามานูซุกล่าวว่า การที่ศัมภีร์อุปนิษัต
กล่าวว่า พรหมันเป็นสิ่งที่ไม่มีคุณสมบัติ นั้น มีความหมายว่า พรหมันเป็นสิ่งที่
ปราศจากคุณสมบัติที่ไม่ดีเท่านั้น มิได้หมายความว่า พรหมันเป็นสิ่งที่ไร้คุณสมบัติ
โดยสิ้นเชิง แต่พรหมันเป็นที่อยู่แห่งคุณสมบัติที่ดีทั้งปวงและถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติ
ทุกประการ พรศนะทางอภิปรัชญาของรามานูซุจึงเป็น อทวิภาวะ (non-
duality) เช่นเดียวกับของสังกรจารย์ แต่ของรามานูซุเป็นอทวิภาวะที่มี
คุณสมบัติด้วย ปรัชญาของเขาจึงได้ชื่อว่า วิศิษฏาไมทวะ (Visistadvaita)

ซึ่งแปลว่า เอกภาพในนัยต่างภาพ (identity in difference)
 หมายความว่าเราเข้าใจเอกภาพได้ก็โดยการเปรียบเทียบกับพหุภาพ ดังนั้นคาม
 ทรศนะของรามานุชะนั้น อันติมสัจจ์ เป็นเอกภาพที่เกิดจาก พหุภาพ หรือเป็น
 ส่วนรวมที่เกิดจากส่วนย่อย ชาร์มาได้อธิบายทรศนะดังกล่าวของรามานุชะไว้ว่า

พระเจ้าหรือสิ่งสัมบูรณ์ คือส่วนรวมทั้งหมด พระองค์ทรงเป็นผู้
 ควบคุมสิ่งต่าง ๆ จากภายใน เป็นอันติมสัจจ์ที่เอาวัตถุ และ
 ชีวาคมันทั้งหมดรวมกันเข้าเป็นร่างกายของพระองค์ รามานุชะ
 ถือว่า อันติมสัจจ์มี ๓ อย่าง คือ สสวรุ (อจิต) , ชีวาคมัน
 (จิต) และพระเจ้า (อิศวร) , ถึงแม้ว่าทั้ง ๓ อย่างนี้จะ
 เป็นจริงเท่า ๆ กัน แต่ ๒ อย่างแรกเป็นสิ่งที่รองรับขึ้นอยู่
 กับพระเจ้า เป็นคุณลักษณะของพระองค์ สสารและชีวาคมัน
 เป็นร่างกายโดยมีพระเจ้าเป็นวิญญาณ ความสัมพันธ์
 ระหว่างวิญญาณกับร่างกาย เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสสาร
 กับคุณลักษณะ , ร่างกายหรือสสารและชีวาคมัน เป็นคุณลักษณะ
 ของพระเจ้าซึ่งเป็นสสาร... พระเจ้าคือพื้นฐานที่เป็นทั้ง
 อันตรภาวะ และ อุดรภาวะของโลก ”

^๑ Ibid., pp. 346 - 347. "God or the Absolute is this whole. He is the immanent inner controller, the Supreme Real who holds together in unity the dependent matter and individual souls as His body. Ramanuja recognizes three things as ultimate and real (tattva-traya). These are matter (achit), souls (chit) and God (Ishvara) Though all are equally real, the first two are absolutely dependent on God. Though they are substances in themselves, yet in relation to God, they become His attributes. They are the body of God who is their soul.....The relation between the soul and the body is that of inner inseparability. This is also the relation between substance and attribute... He is immanent and yet is transcendent also."

จากพระศนะของรามานูชะที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่าทฤษฎีมายาเป็นสิ่งที่
ไม่จำเป็นที่จะต้องกล่าวถึง เพราะเขาถือว่าโลกและสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้เป็นจริง
ไม่ใช่สิ่งหลอกลวงอย่างที่สังคราจารย์กล่าวไว้ เพราะรามานูชะเชื่อในทฤษฎี
พรหมปรินามวาท ซึ่งเชื่อว่าจักรวาลทั้งหมดรวมทั้งโลกแห่งวัตถุและชีวาत्मันเป็น
การแปรรูปของพรหมันจริง ๆ เพราะเหตุนี้เอง เขาจึงไม่เชื่อในทฤษฎีมายาของ
สังคราจารย์.

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย